

Nr 239.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående vissa ändringar i bestämmelserna om avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter m. m.; given Stockholms slott den 28 mars 1913.

Med åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen

I.

att besluta, att avdelningen A i de av Riksdagen antagna bestämmelserna angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m. skall hava följande ändrade lydelse:

A. Bestämmelser om avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.

För lärarinnepersonalens avlöning vid statsunderstödda enskilda läroanstalter gälla följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga:

1. Vid läroanstalter, som åtnjuta understöd från något av de i reservationsanslaget till enskilda läroanstalter ingående särskilda anslagen, skola föreståndarinnorna och lärarinnorna åtnjuta avlöning till minst följande belopp, för läsår räknat:

a) föreståndarinna: 2,000 kronor i 1:a och 2,300 kronor i 2:a önegraden samt därjämte bostad eller hyresersättning;

b) ämneslärarinna med full tjänstgöring: därest hon avlagt de prov, som erfordras för behörighet till ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk, 1,400 kronor i 1:a, 1,700 kronor i 2:a och 2,000 kronor i 3:e lönegraden, eljest 1,200 kronor i 1:a, 1,500 kronor i 2:a, 1,800 kronor i 3:e och 2,000 kronor i 4:e lönegraden;

c) timlärarinna i läroämne: 60 kronor för varje veckotimme;

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 1 saml. 182 häft. (Nr 239.) 1

d) övningslärarinna: 60 kronor för varje veckotimmes undervisning i välskrivning, teckning, musik, gymnastik och huslig ekonomi samt 50 kronor för varje veckotimmes undervisning i kvinnligt handarbete, träslöjd och andra liknande slöjdarter, varjämte lärarinna med minst 4 veckotimmars undervisning i gymnastik eller minst 6 veckotimmars undervisning i ett eller flera av de övriga av dessa övningsämnen äger åtnjuta ålders-tillägg, beräknat efter veckotimme, av 10 kronor i 2:a och 20 kronor i 3:e lönegraden; skolande lärarinna i huslig ekonomi i sammanhang med de praktiska övningarna vid vederbörande läroanstalt åtnjuta fri kost där-städes.

2. Lärarinna är skyldig att vidkännas det avdrag å sin avlöning, varom må vara stadgat i fråga om bidrag till pensionering eller till täckande av kostnader för uppehållande av för sjukdom tjänstlediga lärarin-nors befattningar.

3. Den tjänstgöring, som här avses, skall vara förlagd till klasserna över de förberedande eller till läsavdelning av med skolan förbundet lärarinneseminarium, dock att ämneslärarinna med full tjänstgöring må kunna fullgöra intill en tredjedel därav i de förberedande klasserna eller i övningsämnena.

4. Med full tjänstgöring förstås tjänstgöring till ungefärligen den omfattning, som åligger ämneslärarinna vid allmänt läroverk.

5. Avlöning för lärarinna, som tillträtt sin tjänst före utgången av år 1909, må ej understiga vad hon skulle hava rätt att uppbära, därest de under år 1909 gällande bestämmelserna fortfarande ägde giltighet.

6. I avseende å uppflyttning i högre lönegrad skall iakttagas:

a) att rätt till lönetursberäkning för uppflyttning i högre lönegrad tillkommer ämneslärarinna, som avlagt de prov, vilka erfordras för be-hörighet till ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk eller folk-skola, eller som genomgått av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänt enskilt lärarinneseminarium, samt övningslärarinna, som genomgått teckningslärar-kurs vid tekniska skolan i Stockholm eller musiklärarkurs vid musikkon-servatorium eller gymnastiklärarkurs vid gymnastiska centralinstitutet eller högre lärarinneseminariets hushållsskolas lärarinnekurs eller annan dylik av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd lärarinnekurs i huslig ekonomi eller av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd lärarinnekurs i handarbete eller slöjd, dock att lärarinna, som på annat sätt än här sägs förvärvat sig motsvarande utbildning för sitt kall, må av Kungl. Maj:t kunna till-läggas ifrågavarande förmån;

b) att lärarinna må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring, som, efter det rätt till lönetursberäkning förvärvats, blivit

fullgjord vid under inseende av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk ställd läroanstalt, vid folkskoleseminarium, vid småskoleseminarium, vid högre folkskola eller vid folkskola, därest tjänstgöringen varit förlagd till det stadium och haft den omfattning, som här ovan stadgats som villkor för åtnjutande av avlöning i högre lönegrad;

c) att uppflyttning i högre lönegrad äger rum efter fem år;

d) att ansökningar om uppflyttning i högre lönegrad prövas av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk; samt

e) att i övrigt skall i tillämpliga delar gälla vad angående läroverksadjunkters uppflyttning i högre lönegrad är stadgat.

7. Lärarinna äger att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring, fullgjord före den 1 januari 1910 vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium, småskoleseminarium, högre folkskola eller folkskola ävensom vid enskild skola, som stått under av Kungl. Maj:t förordnad inspektion eller som vid den tid, tjänstgöringen ägt rum, enligt då gällande bestämmelser skulle hava varit berättigad till statsunderstöd, därest ansökan därom gjorts; dock att lärarinna även må räkna sig tjänstgöring till godo, som ägt rum vid enskild samskola, vilken enligt de före den 1 januari 1910 gällande bestämmelserna endast i sin egenskap av sådan var utesluten från delaktighet i anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom, eller ock vid sådan femklassig samskola, som i övrigt uppfyllt villkoren för erhållande av understöd ur anslaget till enskilda läroverk men saknat särskild avslutningsklass.

8. Lärarinna, som vunnit anställning vid statsunderstödd enskild läroanstalt före den 1 april 1909, må, ändock att hon ej fullgjort de prov, som här ovan stadgats som villkor för rätt till lönetursberäkning, likväl komma i åtnjutande av denna förmån, sedan hon under 10 lästerminer bestritt tjänstgöring av den art, som berättigar till åtnjutande av avlöning i högre lönegrad.

II.

ävensom att, under förutsättning att före ingången av år 1914 en vikariatskassa för de statsunderstödda enskilda läroanstalterna, anordnad efter de grunder, som av departementschefen till statsrådsprotokollet angivits, kommit till stånd,

dels föreskriva, ej mindre att till ovannämnda avdelning A skall fogas en nionde punkt av följande lydelse:

9. Lärarinna vid statsunderstödd enskild läroanstalt, som är delaktig i de enskilda läroanstalternas av staten understödda vikariatskassa, äger under tjänstledighet för sjukdom behålla viss del av sina avlöningsförmå-

ner på sätt och under de villkor, som i av Kungl. Maj:t fastställt reglemente för nämnda kassa stadgas.

än även att till avdelningen B i omförmälda av Riksdagen antagna bestämmelser skall fogas följande tillägg:

Statsbidrag utgår även för lärarinna, som vid sjukdom åtnjuter tjänstledighet, varom under avdelningen A i punkten 9 förmäles. För lärarinnsans vikarie under ledigheten utgår ej statsbidrag.

dels ock, för bestridande av de i ovan omförmälda grunder angivna statsbidragen till vikariatskassan av 11 kronor för föreståndarinna och ämneslärarinna samt 46 öre för varje veckotimme av övningslärarinns undervisning, å riksstatens åttonde huvudtitel under rubriken: privatläroverk, uppföra ett förslagsanslag med titel: bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa, å 12,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott, och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Fridtjuv Berg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 28 mars 1913.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 BERG,
 PETRÉN,
 STENSTRÖM,
 SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Berg anförde:

Till Kungl. Maj:t hava inkommit en del framställningar, innehållande önskemål om vissa ändringar i gällande bestämmelser angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter m. m., och ber jag nu att få föredraga dessa framställningar.

Nu gällande bestämmelser.

Genom kungl. kungörelse den 29 oktober 1909 hava meddelats vissa av Riksdagen antagna bestämmelser angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m.

De läroanstalter, som härvid avses, äro sammanförda under fyra grupper, som åtnjuta understöd ur för vardera gruppen avsett anslag. Anslagen äro nu uppförda under följande titlar och med nedannämnda belopp:

enskilda mellanskolor	kronor	70,000: —
högre flickskolor	»	400,000: —
högre goss- och samskolor	»	170,000: —
enskilda lärarinneseminarier	»	30,000: —

De fyra anslagen utgöra ett gemensamt reservationsanslag, stort 670,000 kronor.

Ovannämnda bestämmelser hava med Riksdagens bifall vid två tillfällen undergått ändringar, offentliggjorda genom kungl. kungörelserna den 18 juni 1910 och den 23 september 1912.

De ändringar, som skedde år 1910, gällde avdelningarna B och C i ovannämnda bestämmelser och avsågo dels att utsträcka rätten för läroanstalterna att erhålla stadgat bidrag å 200 kronor till avlöning av lärarinna med viss högre kompetens, dels att för samskolor, som för år 1909 åtnjutit understöd från dåvarande anslaget till högre flickskolor, möjliggöra att, utan för hastig ombildning, under de närmaste åren kunna komma i åtnjutande av understöd ur anslaget till enskilda mellanskolor.

Vad åter angår de under år 1912 vidtagna ändringarna, avseende avdelningarna E och F i bestämmelserna, inneburo de, att högre goss- och samskolor bereddes möjlighet att för vissa ändamål erhålla ökat statsbidrag samt att maximibeloppet av statsunderstöd till enskilt lärarinneseminarium höjdes.

I oförmälda hos Kungl. Maj:t gjorda framställningar påyrkas nu ändringar i vissa andra avseenden i kungörelsen den 29 oktober 1909. De ifrågasatta ändringarna gälla närmast avdelningen A i kungörelsen, innehållande av Riksdagen antagna »Bestämmelser om avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter». Denna avdelning, vilken jag anser mig böra i sin helhet här återgiva, lyder sålunda:

För lärarinnepersonalens avlöning vid statsunderstödda enskilda läroanstalter gälla följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga:

1. Vid läroanstalter, som åtnjuta understöd från något av de i reservationsanslaget till enskilda läroanstalter ingående särskilda anslag, skola föreståndarinnorna och lärarinnorna åtnjuta avlöning till minst följande belopp, för läsår räknat:

a) föreståndarinna: 2,000 kronor i 1:a och 2,300 kronor i 2:a lönegraden samt därjämte bostad eller hyresersättning;

b) ämneslärarinna med full tjänstgöring: därest hon avlagt de prov, som erfordras för behörighet till ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk, 1,400 kronor i 1:a, 1,700 kronor i 2:a och 2,000 kronor i 3:e lönegraden, eljest 1,200 kronor i 1:a, 1,500 kronor i 2:a, 1,800 kronor i 3:e och 2,000 kronor i 4:e lönegraden;

c) timlärarinna i läroämne: 60 kronor för varje veckotimme;

d) övningslärarinna: 60 kronor för varje veckotimmes undervisning i välskrivning,

teckning, musik och gymnastik samt 50 kronor för varje veckotimmens undervisning i handarbete, varjämte lärarinna med minst 4 veckotimmars undervisning i gymnastik eller minst 6 veckotimmars undervisning i ett eller flera av de övriga av dessa övningsämnen äger åtnjuta ålderstillägg, beräknat efter veckotimme, av 10 kronor i 2:a och 20 kronor i 3:e lönegraden.

Därest bestämmelser angående skyldighet för lärarinna att lämna bidrag till sin egen pensionering framdeles varda utfärdade, må från de här stadgade avlöningarna avdragas ett belopp, motsvarande nämnda bidrag.

Den tjänstgöring, som här avses, skall vara förlagd till klasserna över de förberedande eller till läsavdelning av med skolan förbundet lärarinneseminarium, dock att ämneslärarinna med full tjänstgöring må kunna fullgöra intill en tredjedel därav i de förberedande klasserna.

Med full tjänstgöring förstås tjänstgöring till ungefärligen den omfattning, som åligger ämneslärarinna vid allmänt läroverk.

Avlöning för lärarinna, som tillträtt sin tjänst före utgången av år 1909, må ej understiga vad hon skulle hava rätt att uppbära, därest de under år 1909 gällande bestämmelser fortfarande ägde giltighet.

2. I avseende å uppflyttning i högre lönegrad skall iakttagas:

att rätt till lönetursberäkning för uppflyttning i högre lönegrad tillkommer ämneslärarinna, som avlagt de prov, vilka erfordras för behörighet till ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk eller folkskola, eller som genomgått av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänt enskilt lärarinneseminarium, samt övningslärarinna, som genomgått teckningslärarkurs vid tekniska skolan i Stockholm eller musikkonservatorium eller gymnastiklärarkurs vid gymnastiska centralinstitutet eller av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd lärarinnekurs i handarbete, dock att lärarinna, som på annat sätt än här sägs förvärvat sig motsvarande utbildning för sitt kall, må av Kungl. Maj:t kunna tilläggas ifrågavarande förmån;

att lärarinna må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring, som, efter det rätt till lönetursberäkning förvärvats, blivit fullgjord vid under inseeende av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk ställd läroanstalt, vid folkskoleseminarium, vid småskoleseminarium, vid högre folkskola eller vid folkskola, därest tjänstgöringen varit förlagd till det stadium och haft den omfattning, som här ovan stadgats som villkor för åtnjutande av avlöning i högre lönegrad;

att uppflyttning i högre lönegrad äger rum efter fem år;

att ansökningar om uppflyttning i högre lönegrad prövas av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk; samt

att i övrigt skall i tillämpliga delar gälla vad angående läroverksadjunkters uppflyttning i högre lönegrad är stadgat.

Lärarinna äger att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring, fullgjord före den 1 januari 1910 vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium, småskoleseminarium, högre folkskola eller folkskola ävensom vid enskild skola, som stått under av Kungl. Maj:t förordnad inspektion eller som vid den tid, tjänstgöringen ägt rum, enligt då gällande bestämmelser skulle hava varit berättigad till statsunderstöd, därest ansökan därom gjorts.

Lärarinna, som vunnit anställning vid statsunderstödd enskild läroanstalt före den 1 april 1909, må, ändock att hon ej fullgjort de prov, som här ovan stadgats som villkor för rätt till lönetursberäkning, likväl komma i åtnjutande av denna förmån, sedan hon

under 10 lästerminer bestritt tjänstgöring av den art, som berättigar till åtnjutande av avlöning i högre lönegrad.

Efter denna redogörelse för nu bestående förhållanden övergår jag till de framställda önskemålen och gör då början med det, som avser

1. *Minimialvöning för lärarinnor i huslig ekonomi och träslöjd m. m.*

En av de ändringar i 1909 års kungörelse, som nu ifrågasatts, gäller fastställandet av bestämmelser rörande minimialvöning m. m. för lärarinnor i huslig ekonomi och i träslöjd m. m. Frågan härom har väckts av centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen i en till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse den 30 september 1911.

Efter att hava framhållit, att undervisningen i huslig ekonomi numera fått fasta former och vunnit insteg vid ett betydligt antal skolor samt att vid åtskilliga flickskolor även undervisning i träslöjd och därmed besläktade slöjdarter — pappslöjd, träskärning och dylikt — införts, anmärker centralstyrelsen, att såväl dessa ämnens pedagogiska och ekonomiska betydelse som ock billig hänsyn till lärarinnorna i samma ämnen krävde, att ifrågavarande lärarinnor i avseende å minimilöner och ålderstillägg likställdes med andra lärarinnor. Avseende borde härvid fästas dels vid deras utbildning, dels vid deras tjänstgöring. — Centralstyrelsen yttrar härefter:

För lärarinnebefattning i huslig ekonomi vid högre flickskolor kräves, utom genomgång av 8-klassig flickskola, först enskild utbildning i matlagning och andra husliga sysslor som villkor för inträde i lärarinnekurs vid någon av de befintliga lärarinneutbildningsanstalterna. Denna praktiska utbildning torde kräva minst ett, snarast två år. Därefter kommer en lärarinnekurs å minst ett och ett halvt år. I det hela kan sålunda utbildningstiden beräknas till omkring tre år efter avslutad skolgång. Denna utbildningstid är betydligt längre än den, som kräves av lärarinna i handarbete, kommer nära den treåriga kursen i högre lärarinneseminarium för utbildande av lärarinnor i läsämnen och kan jämföras med utbildningen av teckningslärarinnor.

Tjänstgöringen är i allmänhet så anordnad, att lärarinnan undervisar i tillagning av middagsmåltid fem dagar i veckan. Utom middagsmåltiden sysselsätts en del lärjungar samtidigt med bak, dukning, rengöring, tvätt samt vissa tider med konserveringsarbeten. I regeln hör till dagens undervisning en teoretisk lektion i närings- eller födoämneslära och dylikt. En sådan arbetsdag upptager i regeln 5—6 timmar, alltså utgör sammanlagda undervisningstiden per vecka 25—30 timmar. Utom denna tid har lärarinnan att förbereda sin teoretiska lektion, göra uppköp, uppgöra plan för dagens arbete och sköta räkenskaperna. Fem dagar i veckan anses för full tjänstgöring; den som skall undervisa i skolkök 6 dagar i veckan, blir i regel mycket snart överansträngd. På grund av undervisningens i ämnets natur grundade säregna anordning kan denna tjänstgöring icke beräknas efter veckotimmar utan bör beräknas efter veckodagar, så att lönen för en veckodag motsvarar en femtedel av full årslön.

Årslönen för lärarinna, som genomgått vederbörlig utbildningsanstalt, kan ej sättas lägre än 1,400 kronor, detta dels i jämförelse med lärarinnorna i läsämnen, dels med hänsyn till att en lärarinna i regeln icke kan vid *en* skola få full tjänstgöring, vadan hennes arbete måste betalas något bättre, om hon skall kunna existera. Detta

gör alltså för lärarinna i huslig ekonomi 280 kronor per veckodag. Ålderstillägget kan med hänsyn till den möjligen något kortare utbildningstiden för dessa lärarinnor i jämförelse med ämneslärarinnorna sättas till 250 kronor, d. v. s. 50 kronor per veckodag i stället för ämneslärarinnornas 300 kronor. Maximilönen blir då med två ålderstillägg 1,900 kronor. I nämnda lärarinnelön böra inräknas de naturaförmåner (kost eller bostad), som lärarinnan åtnjuter, vadan den kontanta lönen blir lägre. Åtnjuten kost torde för lärarinnan liksom för eleverna böra beräknas blott efter kostnaden för däri ingående materialier (materialpriset).

Lärarinnorna i träslöjd kunna utan vidare både i fråga om utbildning och tjänstgöring jämföras med handarbetslärarinnor.

Centralstyrelsen framställer vidare förslag till ändrad formulering av bestämmelserna i 1909 års kungörelse samt fortsätter härefter:

Det kunde ifrågasättas, huruvida icke såsom villkor för slöjdlärarynnas rätt till löne- och beräkning för uppflyttning i högre lönegrad skulle fordras genomgång av för ändamålet av Kungl. Maj:ts godkänd utbildningsanstalt. Önskvärt vore dock, att sådan bestämmelse icke utfärdades förr, än flera dylika utbildningsanstalter uppstått, för att icke utbildningen måtte uniformeras, vilket kunde bliva fallet, därest endast en godkänd utbildningsanstalt finnes.

På grund av vad sålunda anförts hemställer centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen, att Kungl. Maj:ts måtte till Riksdagen göra sådan framställning om ändring i bestämmelserna angående avlöning åt lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, att lärarinnor i huslig ekonomi och träslöjd må i avseende å minimilöner och ålderstillägg likställas med andra lärarinnor, i den mån deras utbildning och tjänstgöring på ovan anført sätt därtill giva anledning.

Efter remiss har läroverksöverstyrelsen den 15 januari 1912 yttrat sig i frågan.

Ansökningen avsåge — anmärker härvid överstyrelsen — att bereda rätt till viss minimilön samt rätt till uppflyttning i högre lönegrad dels åt lärarinnorna i huslig ekonomi, vilka icke omtalades i kungörelsen den 29 oktober 1909, dels åt lärarinnorna i träslöjd och andra därmed jämförliga slöjdarter, vilka lärarinnor visserligen skulle kunna hänföras till dem, som undervisade i »handarbete», men vilkas rätt i nu ifrågasvarande avseende icke vore fullt tydlig.

Vad då först beträffade lärarinnorna i huslig ekonomi funne överstyrelsen — med hänsyn såväl till detta ämnes betydelse för den kvinnliga utbildningen som till den omfattning, undervisning däruti erhållit vid statsunderstödda enskilda flick- och samskolor — i hög grad önskligt, att lärarinnor i ämnet med avseende på minimilöner och ålderstillägg likställdes med andra med dem jämförliga lärarinnor.

Enär ämnet huslig ekonomi omfattade såväl teoretisk undervisning som praktiska övningar, komme detta ämne att intaga en mellanställning mellan läro- och övningsämnen. Då emellertid i regeln de praktiska övningarna upptoge den mesta tiden av undervisningen och då lärarinnornas utbildning i avseende på omfattning, såsom även i den underdåniga ansökningen framhölls, närmast kunde jämföras med utbildningen av teckningslärarinnor, syntes det vara rättvisast att i nu förevarande avseende jämställa lärarinnorna i huslig ekonomi med sistnämnda grupp av övningslärarinnor.

I ansökningen ifrågasattes, att en lärarinna i huslig ekonomi skulle erhålla en minimiavlönning, beräknad efter 5 arbetsdagar i veckan med 280 kronor per veckodag eller tillsammans 1,400 kronor per år. Såsom skäl för detta förslag framhölles bland annat, att tjänstgöringen i allmänhet vore så anordnad, att lärarinnan undervisade i tillagning av middagsmåltid med mera fem dagar i veckan, att en arbetsdag i regeln upptog 5—6 timmar, vadan sammanlagda undervisningstiden för vecka utgjorde 25—30 timmar, att arbete under fem dagar i veckan ansåges för full tjänstgöring ävensom att på grund av undervisningens natur tjänstgöringen icke kunde beräknas efter veckotimmar utan efter veckodagar. Vad anginge avlöningens belopp, som enligt den underdåniga ansökningen skulle utgå dels såsom naturaförmåner (kost och bostad), dels såsom kontant lön, hade hänsyn tagits till övriga lärarinnors avlöningsförmåner. Slutligen hade föreslagits två ålderstillägg å 250 kronor vardera.

Mot nämnda detaljförslag kunde enligt överstyrelsens förmenande berättigade anmärkningar göras. Enligt vad som framginge av en av överstyrelsen upprättad tabell förhölle det sig nämligen icke så, att lärarinnor i huslig ekonomi i regeln undervisade fem dagar i veckan och att en sådan arbetsdag i regeln upptog 5 à 6 timmar. I själva verket vore förhållandena vid de olika skolorna mycket olika: arbetsdagarna växlade mellan 1 och 5, arbetstiden för dag mellan 2 timmar 40 minuter och 7 timmar 15 minuter. På grund härav syntes det överstyrelsen både rättvisare och med hänsyn till de faktiska förhållandena vida mer praktiskt, att avlöningen beräknades för veckotimme såsom för övriga övningslärarinnor, med vilka nu förevarande lärarinnor i övrigt närmast borde jämföras. Vid beräkningen av antalet veckotimmar syntes i de fall, där undervisningen i huslig ekonomi icke fortginge hela läsåret, de faktiska undervisningstimmarna lätt nog kunna evalveras i veckotimmar. Avlöningen borde enligt överstyrelsens mening utgå som kontant lön med 60 kronor för veckotimme likasom för lärarinnor i teckning, musik och gymnastik, och skulle det i varje fall ankomma på vederbörande skolstyrelse att med lärarinnan i huslig ekonomi överenskomma om till skolan utgående ersättning för eventuell bostad. För kost däremot borde enligt överstyrelsens mening ingen ersättning utgå. Vad ålderstilläggen anginge borde även dessa beräknas för veckotimme och, i likhet med vad som i förenämnda kungörelse den 29 oktober 1909 stadgades beträffande ålderstillägg till lärarinnor i teckning, musik och gymnastik, utgå med 10 kronor i 2:a och 20 kronor i 3:e lönegraden, allt beräknat för veckotimme.

I likhet med vad som beträffande ämneslärarinnor och övriga grupper av övningslärarinnor stadgats i nämnda kungörelse, syntes även beträffande lärarinnor i huslig ekonomi böra såsom villkor för lönetursrätts erhållande fordras viss kompetens. Med hänsyn till den utbildning, som redan nu gäves dylika lärarinnor, borde i sagda kungörelse införas den bestämmelsen, att rätt till lönetur endast tillkomme sådan lärarinna i huslig ekonomi, som genomgått högre lärarinneseminariets hushållskolas lärarinnekurs eller av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd enskild lärarinnekurs i huslig ekonomi.

Vad vidare beträffade lärarinnor i träslöjd eller andra därmed jämförbara slöjdarter, vilkas ställning enligt förenämnda kungörelse, såsom ovan framhållits, syntes oviss, torde med hänsyn till dessa ämnens betydelse ifrågavarande lärarinnor såväl med avseende på minimilön som ålderstillägg böra jämföras med sådana lärarinnor i handarbete, som omtalades i kungörelsen den 29 oktober 1909. Såsom villkor för rätt till lönetursberäkning borde av dessa lärarinnor fordras, att de genomgått av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd utbildningskurs i slöjd.

I sammanhang med dessa i anledning av ansökningen från centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen väckta förslag till ändring av kungörelsen den 29 oktober 1909 har läroverksöverstyrelsen gjort framställning om ytterligare en med ovanberörda frågor i visst avseende sammanhängande ändring i sagda kungörelses bestämmelser. I fortsättningen av sin skrivelse yttrar nämligen överstyrelsen:

*Ämneslära-
rinnas löne-
tursberäk-
ning för
tjänstgöring
i övnings-
ämne.*

Särskilt vid granskningen av ansökningar från lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter om uppflyttning i högre lönegrad hade överstyrelsen funnit, att i många fall ämneslärarinnor även meddelade undervisning i övningsämne. Beträffande ämnena välskrivning och handarbete vore detta förhållande särskilt vanligt. Men undantagsvis hade lärarinnor även förenat undervisning i läroämnen med undervisning i andra övningsämnena, såsom musik, teckning och huslig ekonomi.

När nu lärarinnor med blandad undervisning i läro- och övningsämnena sökt uppflyttning i högre lönegrad såsom ämneslärarinnor, hade överstyrelsen, jämlikt bestämmelserna i kungl. kungörelsen den 29 oktober 1909, icke ansett sig kunna bifalla dylik ansökan, med mindre tjänstgöringen i läroämnena haft den omfattning, att den kunde anses såsom full tjänstgöring. Endast vad undervisning i välskrivning beträffade hade överstyrelsen, med hänsyn till vedertagen praxis med avseende på lärare vid de allmänna läroverken, likställt undervisning i övningsämnena med undervisning i läroämnena. På grund av formuleringen av hithörande bestämmelser i nämnda kungl. kungörelse hade därför en och annan lärarinna, som väl haft i det hela full tjänstgöring, men ej haft full tjänstgöring såsom ämneslärarinna, blivit av överstyrelsen vägrad uppflyttning. I två fall hade sedermera särskilda ansökningar om lönetursrätt inlämnats till Kungl. Maj:t, men dessa ansökningar hade av Kungl. Maj:t, medelst beslut den 25 augusti 1911, lämnats utan bifall.

Då det emellertid kunde anses naturligt och i många fall måhända komme att visa sig nödvändigt, att ämneslärarinnor åtog sig några timmars undervisning i handarbete, och då även en kombination av läroämnena med andra övningsämnena, där lärarinnaans utbildning och anlag gjorde en sådan kombination rimlig, icke borde anses utesluten, syntes det överstyrelsen önskvärt, att kungl. kungörelsen den 29 oktober 1909 i så måtto ändrades, att lärarinnor genom dylik blandad tjänstgöring ej ginge förlustiga sina ålders- och eventuella lönetillägg. Eftersom undervisning i läroämnena och undervisning i övningsämnena, inklusive huslig ekonomi, emellertid måste anses väsentligen olika, borde ock i kungörelsen en gräns sättas för lärarinnas rätt att med bibehållna löneförmåner som ämneslärarinna få undervisa jämväl i övningsämnena. Enligt överstyrelsens mening syntes denna gräns bliva rättvist uppdragen, om det bestämdes, att ämneslärarinna med full tjänstgöring kunde fullgöra intill en tredjedel av tjänstgöringen genom undervisning i övningsämnena. Genom en dylik bestämmelse skulle de lärarinnor, som nu vore i fråga, jämställas med lärarinnor, som hade sin tjänstgöring förlagd dels till klasserna över de förberedande, dels till de förberedande klasserna. En sådan jämförelse syntes överstyrelsen desto mer berättigad, som undervisningen i de förberedande klasserna genom hela sin metodiska anordning i våra dagar allt mer närmade sig undervisningen i övningsämnena.

Överstyrelsen sammanfattar härefter sina förslag i här ovan omfördälda avseenden sålunda, att överstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t

1911 av sex lärarinnor, vilka förut varit eller fortfarande voro lärarinnor vid Sofi Almquists samskola i Stockholm. Dessa sex lärarinnor — Gerda Aspegren, Frida Fisch, Ester Lager, Ingeborg Lundström, Sophie Nordenskiöld och Hulda Unger — begärde i nämnda framställning Kungl. Maj:ts medverkan därtill, att de måtte förklaras berättigade att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring — därest den i övrigt varit av sådan art, att den finge för dylik uppflyttning tillgodoräknas — fullgjord vid Sofi Almquists samskola efter ingången av höstterminen 1897 under tid, då skolan på grund av sin organisation ej kunde anses enligt då gällande bestämmelser hava varit berättigad till statsunderstöd.

För en rätt uppfattning av denna framställnings innebörd läser man böra taga kännedom om vissa författningsbestämmelser, för vilka jag nu skall redogöra.

Punkt 2 i avdelningen A av 1909 års kungörelse handlar, såsom av det föregående synes, i näst sista stycket om lärarinnas rätt att för uppflyttning i högre lönegrad räkna sig till godo viss tjänstgöring, fullgjord före den 1 januari 1910 — den dag, då 1909 års kungörelse trädde i kraft. Förutom vid vissa andra läroanstalter, om vilka här ej är fråga, kan berörda tjänstgöring hava varit förlagd till enskild skola.

Uttrycket *enskild skola* i nyssnämnda bestämmelser hänför sig väsentligen till de enskilda läroanstalter, vilka före år 1910 gingo under benämningarna »högre skolor för kvinnlig ungdom och samskolor» eller »enskilda läroverk». Särskilda anslag, ur vilka dessa läroanstalter kunde erhålla understöd, hade blivit uppförda i riksstaten. För »högre skolor för kvinnlig ungdom» fanns ett sådant sedan medlet av 1870-talet. I detta anslag blevo även »samskolor» delaktiga genom beslut av 1896 års Riksdag. För »enskilda läroverk», vilka till en början, från och med läsåret 1890—1891, åtnjoto understöd ur besparingarna å reservationsanslaget till de allmänna läroverken, blev år 1898 ett särskilt anslag uppfört. Bland berörda enskilda läroverk befunno sig vissa samskolor.

Såsom förutsättningar för att tjänstgöring före den 1 januari 1910 vid dessa olika slag av läroanstalter skall kunna tillgodoräknas för uppflyttning i högre lönegrad anges i nyss omnämnda bestämmelser i 1909 års kungörelse, att läroanstalten stått under av Kungl. Maj:t förordnad inspektion — varom plägar förordnas vid beviljande av statsunderstöd eller dimissionsrätt — eller att vid den tid, tjänstgöringen ägt rum, enligt då gällande bestämmelser varit berättigad till statsunderstöd, därest ansökan därom gjorts. En överblick över de bestämmelser, som i sistberörda hänseende

komma i fråga, skall visa, att »samskolorna» i fråga om möjlighet till erhållande av statsunderstöd varit sämre ställda än de »högre skolorna för kvinnlig ungdom» samt att följaktligen de lärarinnor, som ägnade sig åt samskolornas tjänst, i nu ifrågavarande avseende kommit i sämre ställning än de, vilka tjänstgjorde vid flickskolorna.

Vad de sistnämnda skolorna angår må först erinras, att i kungörelsen den 12 juni 1882 föreskrefs, att högre skolor för kvinnlig ungdom skulle, på ansökan, kunna erhålla statsunderstöd, under villkor att elever till det antal, som Kungl. Maj:t bestämde, i skolan erhöles undervisning dels kostnadsfritt, dels mot en årsavgift ej överstigande 50 kronor; att en årlig berättelse om skolans verksamhet avgäves; att skolan underkastade sig den kontroll och de bestämmelser i övrigt, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva; och att vid ansökningen fogades uppgifter rörande vissa i kungörelsen omnämnda förhållanden.

Genom kungörelsen den 29 maj 1896 angående »understöd åt högre skolor för kvinnlig ungdom» stadgades dessutom såsom villkor för sådant understöd, att kommun eller enskilda skulle lämna visst bidrag till skolans upprätthållande samt att skolan, oberäknat så kallade förberedande klasser, skulle meddela undervisning i minst fem årsklasser och under senaste tre år eller den kortare tid, varunder skolan varit i verksamhet, då ansökning om statsbidrag gjordes, haft i medeltal minst 30 lärjungar, tillhörande sistnämnda årsklasser. I kungörelsen den 13 juni 1902, varigenom förenämnda kungörelse den 29 maj 1896 upphävdes, inflyto samma bestämmelser med den modifiering, att beträffande nytillkommande skola endast skulle krävas, att skolan vid den tid, då ansökan om statsbidrag gjordes, skulle räkna minst 30 lärjungar i nämnda fem årsklasser.

Beträffande åter »samskolorna» gällde, sedan de blivit delaktiga i flickskoleanslaget, ovan anförda bestämmelser även för dem. Men enligt kungörelsen den 29 maj 1896 kunde statsunderstöd beviljas endast åt *sådana* samskolor med minst fem klasser, som vore upprättade å orter, där allmänt läroverk för gossar ej funnes. Genom kungörelsen den 13 juni 1902 inskränktes rätten att erhålla statsunderstöd ytterligare till sådana å orter, där allmänt läroverk för gossar ej funnes, upprättade samskolor, som, då de i kungörelsen givna grunderna för tilldelande av statsunderstöd trädde i tillämpning, *redan voro* i åtnjutande av statsbidrag från förevarande anslag. Emellertid modifierades sistnämnda bestämmelse genom kungörelse den 10 juni 1903 så till vida, att samskolor å orter, där allmänt läroverk för gossar ej funnes, kunde, därest de före utgången av år 1902 *fullgjort då gällande villkor* för erhållande av understöd från anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom, erhålla sådant understöd enligt de i kun-

görelsen den 13 juni 1902 stadgade grunderna, även om de vid samma grundens trädande i tillämpning icke varit i åtnjutande av statsbidrag från anslaget.

Såsom jag nämnde, åtnjöto vissa samskolor understöd såsom »enskilda läroverk». För dem gällde då till en början såsom huvudsakligt villkor, att de förberedde till mogenhetsprövning. Enligt kungörelse den 27 maj 1898 kunde ur anslaget till enskilda läroverk även sådana samskolor, som motsvarade femklassiga allmänna läroverk med tillägg av en särskild avslutningsklass, erhålla understöd. En förutsättning för understöds erhållande var i varje fall, att läroanstalten med avseende å ämnesföljd, tim- och kursfördelning, undervisningsmetoder eller genom sin organisation i övrigt kunde anses göra tjänst såsom ett slags försökläroverk.

Vad jag sålunda omförmålt torde bekräfta mitt påstående, att lärarinnorna vid »samskolorna» i nu ifrågakommande avseende kommit i sämre ställning än de lärarinnor, vilka ägnat sin tjänst åt de egentliga flickskolorna. Dessa skolor hava tydligen lättare än samskolorna kunnat komma i åtnjutande av statsunderstöd. Och med möjligheten härtill har förknippats rätt för vederbörande att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring.

Jag återkommer nu till den av Gerda Aspegrén, Frida Fisch m. fl. gjorda ansökningsen. I densamma anfördes till stöd för sökandenas ovannämnda begäran:

Genom kungl. brev den 6 februari 1903 hade Sofi Almquists samskola i Stockholm för första gången erhållit statsunderstöd, utgående från och med år 1903 ur anslaget till enskilda läroverk. Då ifrågakommande läroanstalt från och med läsåret 1901—1902 hade en första gymnasialavdelning och därmed uppfyllde det ena av de för understöd ur ovannämnda anslag föreskrivna alternativa villkoren — att förbereda till mogenhetsprövning — syntes skolan från och med år 1902 enligt då gällande bestämmelser varit berättigad till statsunderstöd, och tjänstgöring, fullgjord efter samma tidpunkt, borde jämlikt 1909 års kungörelse få tillgodoräknas för uppflyttning i högre lönegrad.

Sökandena vågade nu ifrågasätta, huruvida det icke kunde anses med billighet förenligt, att deras tjänstgöring vid skolan före sistnämnda tidpunkt, år 1902, utan hinder av att skolan på grund av sin säregna organisation icke kunde anses varit tidigare berättigad till understöd, finge för lönetursberäkning tillgodoräknas dem, så snart densamma kunde anses kvalitativt fullt likvärdig med tjänstgöring vid en då understödsberättigad högre flickskola eller understödsberättigad samskola med avslutningsklass.

Från och med läsåret 1897—1898 hade skolan förutom tre förberedande klasser fem elementarklasser. Såsom av bifogade redogörelser framginge, meddelade skolan från och med samma läsår ett bildningsresultat, som vore fullt likvärdigt med och i många avseenden överträffade en då understödsberättigad femklassig flickskolas eller samskolas. Detta framginge även av det förhållandet, att, som närlagda intyg utvisade, av femte klassens dåvarande 3 manliga elever 2 gossar — den tredje ägnade sig direkt

åt praktisk verksamhet — nästföljande hösttermin efter vederbörlig inprovning på grund av sina i Sofi Almquists samskolas dåvarande fem klasser förvärvade kunskaper kunde intagas i sjätte klass av allmänt läroverk.

Vid ansökningen äro bilagda dels fyra däri åberopade intyg, dels redogörelse och katalog för Sofi Almquists samskola för vartdera av läs-åren 1897—1903.

Överstyrelsen för rikets allmänna läroverk, som erhållit befallning att yttra sig i ärendet, har i skrivelse den 29 februari 1912 anfört:

Överstyrelsen hölle före, att enstaka ansökningar av förevarande slag icke borde för sig avgöras, utan att frågan om lärarinnors rätt att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig sådan tjänstgöring, som i den förevarande ansökningen åberopades, borde i hela sitt sammanhang upptagas till provning. Överstyrelsen hade därför låtit verkställa en utredning av hithörande förhållanden.

Utredningen inledes med en framställning av väsentligen enahanda innehåll som den redogörelse, jag i det föregående lämnat i avseende å vissa äldre bestämmelser om statsunderstöd till enskilda läroanstalter. Och överstyrelsen kommer till enahanda resultat som det av mig förut angivna, nämligen att lärarinnor, vilka längre eller kortare tid tjänstgjort vid samskolor, med avseende på rätt till uppflyttning i högre lönegrad kommit i en jämförelsevis ogynnsam ställning.

För att utröna i vilken omfattning lärarinnor genom tjänstgöring i enskilda samskolor gått förlustiga lönetursår, har överstyrelsen från 26 dylika skolor infordrat vissa uppgifter, vilka ligga till grund för två vid överstyrelsens utlåtande fogade tabeller, 1 och 2. Denna undersökning har så till vida begränsats, att överstyrelsen icke infordrat uppgifter för tiden före år 1897, enär de villkor med hänsyn till allmän utveckling, under vilka flickskolor kunde erhålla statsunderstöd, före detta år icke varit närmare preciserade och således en jämförelse mellan dåtida flickskolors och samskolors förutsättningar att erhålla dylikt understöd vore svår att anställa, ej heller för tiden efter den 1 januari 1910, den tidpunkt då förenämnda kungörelse den 29 oktober 1909, med sina bestämmelser om lärarinnors rätt till uppflyttning i högre lönegrad, trädde i kraft.

En sammanställning av de infordrade uppgifterna, säger överstyrelsen, har givit följande resultat. Av tabell 1 framgår, att bland de samskolor, från vilka upplysningar inhämtats, 22 under längre eller kortare tid, under vilken de icke varit berättigade till statsunderstöd, haft minst fem klasser över de så kallade förberedande klasserna och i dessa klasser sammanlagt minst 30 lärjungar. Tabell 2 visar, att av de lärarinnor, som under den undersökta tiden tjänstgjort vid dessa skolor, endast en del skulle, vid eventuellt likställande i nu förevarande avseende av tjänstgöring vid samskola med sådan vid flickskola, kunna direkt tillgodoräkna sig denna sin tjänstgöring för uppflyttning i högre lönegrad. Förklaringen till detta förhållande är huvudsakligen den, att åtskilliga lärarinnor oberoende av här omtalade tjänstgöring redan från den 1 januari 1910 hava uppflyttats i högsta lönegraden, under det andra åter med hänsyn till examensmeriter äro i saknad av lönetursrätt för nu ifrågavarande tjänstgöringstid och därför genom sin tjänstgöring vid samskola i uppflyttningshänseende, såvitt härvid avses egentliga lönetursår, ingenting hava förlorat. De lärarinnor, som skulle hava någon fördel av en ändring i här angivna riktning av gällande uppflyttningsbestäm-

meler, torde, approximativt beräknat, uppgå till 52. Av dessa skulle de flesta vid sådan ändring endast hava att tillgodoräkna sig en eller annan termin.

Tilläggas bör, att utöver nyss nämnda antal lärarinnor åtskilliga lärarinnor kunna tänkas hava någon fördel av meranämnda ändring av uppflyttningsbestämmelserna, nämligen sådana, som icke genom avlagda examina eller på grund av nådig dispens erhållit lönetursrätt men som genom tio terminers tjänstgöring komma i åtnjutande av denna förmån. Vid eventuellt likställande av tjänstgöring vid samskolor och vid flickskolor skulle denna grupp lärarinnor naturligen i någon mån ökas, vilket i sin ordning skulle återverka på ökningen av uppflyttningar i högre lönegrad.

Utredningen synes alltså giva vid handen, å ena sidan att ett rätt avsevärt antal lärarinnor genom sin tjänstgöring i samskolor gått miste om lönetursår och alltså skulle uppnå en fördel vid eventuellt likställande av samskolor med flickskolor i nu berörda hänseende, å andra sidan att statsverket vid dylikt likställande skulle tillskyndas en i det hela högst oväsentlig ökning i utgifterna.

Beträffande själva den principiella frågan, huruvida nu ifrågavarande förmån bör beredas lärarinnor vid vissa samskolor, som under kortare eller längre tid varken haft eller jämlikt stadgade bestämmelser kunnat erhålla statsunderstöd, får överstyrelsen anföra:

De i kungörelsen den 29 oktober 1909 uppställda fordringarna, att lärarinnas tjänstgöring, för att få tillgodoräknas för uppflyttning i högre lönegrad, skall hava varit förlagd till vissa klasser och till vissa i kungörelsen omnämnda grupper av läroanstalter, synas, så vitt överstyrelsen kan finna, i främsta rummet avse att garantera en viss kvalitet hos denna tjänstgöring. Vad beträffar fordran på tjänstgöringens förläggning till visst slags skola utgår denna fordran från den riktiga förutsättningen, att en lärarinnas tjänstgöring i en med hänsyn till antal klasser och lärjungar svagt utvecklad läroanstalt ej kan anses för det allmänna vara av lika värde som tjänstgöring i en skola, som nått en rikare utveckling. Att statsmakterna emellertid med de i sagda kungörelse uppställda fordringarna ej, vad angår tiden före den 1 januari 1910, velat binda meranämnda rätt för lärarinnorna vid förhandenvaron av statsunderstöd eller statskontroll, framgår av bestämmelsen, att lärarinna får tillgodoräkna sig tjänstgöring vid skola, som vid den tid, tjänstgöringen ägt rum, enligt då gällande bestämmelser skulle hava varit berättigad till statsunderstöd, därest ansökan därom gjorts.

Vad nu beträffar tjänstgöring vid samskolor, som nått samma utveckling som understödsberättigade flickskolor men på grund av bestämmelserna i kungörelserna den 29 maj 1896 och den 13 juni 1902 vare sig icke alls eller först sent erhållit statsunderstöd, torde med fog kunna sägas, att sådan tjänstgöring med hänsyn till sitt värde för det allmänna väl kan jämföras med tjänstgöring i statsunderstödda flickskolor.

Det synes då, enligt överstyrelsens förmenande, vara med billighet överensstämmande, att för lärarinna, som haft sådan tjänstgöring, möjligheten att efter vissa tjänstår kunna uppflyttas i högre lönegrad icke försvåras, endast därför att vissa samskolor på grund av förhållanden, som icke sammanhängt med skolornas utveckling och betydelse för det allmänna, haft svårare att erhålla statsunderstöd än flickskolor, om de icke rent av varit från denna förmån utestängda.

På grund av vad sålunda blivit anfört får överstyrelsen hemställa, att Kungl. Maj:t ville på det sätt bifalla ansökningen, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att kungörelsen den 29 oktober 1909 angående avlöning av lärarinuorna vid stats-

understödda enskilda läroanstalter m. m. i så måtto ändrades, att de sista punkterna av avdelning A erhöle följande lydelse:

Lärlarinna äger — — — — — — — — — — ansökan därom gjorts.

Likaledes äger lärarinna att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring, fullgjord före den 1 januari 1910 vid enskild samskola, som, ändock att skolan i övrigt ej varit berättigad till statsunderstöd, med avseende på klassernas antal över det förberedande stadiet, lärjungarnas antal i dessa klasser samt allmänna anordningar för undervisning och sundhetsförhållanden vid den tid, tjänstgöringen ägt rum, varit likställd med sådan enskild skola, som i föregående punkt omförmäles.

Lärlarinna, som vunnit anställning — — — — — — — — — — högre lönegrad.

Vid överstyrelsens skrivelse äro däri omförmälda tabeller fogade.

I nu ifrågavarande spörsmål har statskontoret den 13 februari 1913 avgivit infortrat utlåtande, däruti statskontoret förklarar sig icke hava något att erinra mot det av överstyrelsen framställda förslaget.

3. Rätt för sjuk lärarinna att under tjänstledighet behålla viss del av sina löneförmåner m. m.

Ytterligare har jag att i detta sammanhang anmäla en fråga av stor betydelse för de enskilda läroanstalternas verksamhet och för deras lärarinnepersonal. Denna fråga gäller beredande av möjlighet för lärarinna vid statsunderstödd enskild läroanstalt att vid sjukdom behålla en skälig andel av sina löneförmåner. Detta skulle åstadkommas genom anordningar till avlönande av vikarien, utan att alltför stor del av den sjuka lärarinnans löneförmåner behövde fräntagas henne för vikariens ersättande. För sådant ändamål är avsett, att en s. k. vikariatskassa skulle bildas.

Frågan om löneförmåner för lärarinnor, vilka för sjukdom åtnjuta tjänstledighet, lämnades ej alldeles obeaktad under förarbetena till de nu gällande bestämmelserna om avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. Detta framgår av läroverksöverstyrelsens den 14 november 1907 avgivna förslag till bestämmelser i berörda avseende. Emellertid hava ej några föreskrifter om tjänstledig sjuk lärarinnas avlöningsförmåner kommit till stånd. Anledningen härtill framgår av följande uttalande, hämtat ur vederbörande departementschefs anförande till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 12 februari 1909 vid anmälan av frågan om statsunderstöd till kommunala och enskilda läroanstalter:

Överstyrelsen har (§ 7) föreslagit bestämmelser angående tjänstlediga lärarinnors avlöningsförhållanden. Om dessa bestämmelser vill jag endast i förbigående anmärka,

att fall skulle kunna förekomma, då en skola icke skulle kunna rå med att betala de av överstyrelsen föreslagna beloppen till lärarinnor, som vore på grund av sjukdom urständssatta att tjänstgöra. Och det synes mig hårt, om, såsom överstyrelsens mening synes vara, skolans statsunderstöd i sådant fall skulle indragas. Huru ömmande ifrågasvarande lärarinnors ställning än må vara, hyser jag även av principiella skäl starka betänkligheter mot överstyrelsens förslag uti nu föreliggande fråga. Skulle något i saken åtgöras, så vore väl den rätta vägen att, såsom skett i fråga om extra ordinarie lärare vid de allmänna läroverken, för ändamålet uppföra ett särskilt understödsanslag. Det ekonomiska ansvaret komme helt visst att i allt fall till sist drabba staten. Men även om lämpligheten av denna utväg är jag tveksam. Och i varje fall finnes ingen som helst utredning i frågan, varför jag anser, att den nu icke bör föranleda någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

En synpunkt, som tydligen i hög grad spelat in vid avgörandet av den uppkomna frågan, var tanken på de enskilda läroanstalternas ekonomi. Vid reglerandet av avlöningsförhållandena vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna har man för övrigt hittills icke ansett sig kunna upprätthålla någon skillnad mellan lärarinnor, som skulle vara att betrakta såsom »ordinarie», i motsats till andra, vilka vore att anse såsom »extra ordinarie». Då man ej kunde för lärarinnan betrygga någon fast anställning, hava hennes intressen i händelse av sjukdom för närvarande endast i den ringa mån, som i det följande omförmäles, kunnat tillgodoses.

Nu vill man, såsom antytt, söka råda bot härför genom inrättande av en på vissa angivna grunder fotad vikariatskassa. Initiativet till denna frågas upptagande har utgått från centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen, vilken i en till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse den 22 september 1912 anfört:

Den lösning av lärarinnornas vid de enskilda läroanstalterna lönefråga, som vid 1909 års Riksdag kom till stånd, hade otvivelaktigt i hög grad förbättrat denna lärarkårs ekonomiska ställning, och genom den år 1910 inrättade nya pensionsanstalten för lärarinnor hade därjämte åt lärarkåren beretts säkrare utsikt till bekymmerfri ålderdom.

Emellertid återstode för de enskilda läroanstalternas lärarkår ännu en viktig fråga olöst, nämligen beredande av möjlighet för på grund av sjukdom tjänstledig lärarinna att få uppbära någon del av sina sedvanliga löneinkomster. För närvarande berodde det helt och hållet på den enskilda läroanstalten, om lärarinna vid sjukdomstillfälle skulle få behålla någon mer avsevärd del av sin lön. Den enda förmån, som från statens sida bereddess sjuk lärarinna, vore, att hon under den första sjukdomsveckan finge uppbära löne- och ålderstillägg. Visserligen vore det den enskilda läroanstalten obetaget att under lärarinns sjukdomstid låta grundlönen till henne utgå. Men då innebure detta i regel en förpliktelse för lärarinnan att själv avlöna sin vikarie. Och det hade inträffat fall, då lärarinna måst till vikarie betala arvode till högre belopp än grundlönens storlek och följaktligen måst köpa rätten att behålla sin förut innehavda plats med att — förutom förlust av hela inkomsten — direkt bidra till vikaries avlöning.

De nu påpekade olägenheterna vore av den beskaffenhet, att de ovillkorligen med allra snaraste borde undanröjas. Att så icke redan skett syntes också uteslutande berott på svårigheten att på ett tillfredsställande sätt ordna saken.

Centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen hade nu låtit sig angeläget vara att upptaga frågan om sjuk lärarinnas ekonomiska ställning till behandling för att söka finna någon utväg till dess lösning. Efter åtskilliga överväganden och undersökningar hade centralstyrelsen stannat vid ett förslag, vilket centralstyrelsen tillåte sig framlägga för Kungl. Maj:t.

Det vore uppenbart, att den föreliggande frågan, liksom andra de enskilda läroanstalternas vitala frågor, lämpligast löstes genom någon form av samverkan mellan staten och de särskilda läroanstalterna. Vad särskilt lärarinnornas ekonomiska förhållanden vidkomme vore ju numera både löne- och pensionsfrågorna lösta genom samverkan mellan å ena sidan staten med dess ekonomiska hjälp och dess därav betingade möjlighet att uppställa vissa allmänna regler och å andra sidan läroanstalterna själva och deras övriga bidragsgivare. Det låge då nära till hands att anlita en liknande utväg även i förevarande fall.

Men om det sålunda måste anses principiellt riktigt, att läroanstalterna själva delvis iklädde sig det ekonomiska ansvaret för förevarande frågas ordnande, gällde det att om möjligt undanröja den av vederbörande departementschef i hans anförande till statsrådsprotokollet den 12 februari 1909 antydda olägenheten, att de olika läroanstalterna kunde drabbas mycket hårt och på samma gång högst ojämnt på grund av det sålunda åtagna ansvaret. Den lämpliga metoden att undvika denna olägenhet syntes vara dels åstadkommande av en ömsesidighetsförsäkring skolorna emellan till utjämnande av de risker, som i detta hänseende för den enskilda läroanstalten kunde uppstå, dels utverkande av statsunderstöd för att lätta bördan.

Med fasthållande av dessa två huvudprinciper för frågans lösning, samverkan mellan staten och läroanstalterna och en ömsesidighetsförsäkring skolorna emellan, kunde två vägar tänkas möjliga.

Den ena vägen vore upprättande av en för de enskilda läroanstalternas lärarinnepersonal gemensam sjukkasse. Centralstyrelsen hade omsorgsfullt sökt överväga denna möjlighet och genom särskilda kommitterade låtit utarbeta förslag till stadgar för en sådan sjukkasse. Emellertid hade centralstyrelsen slutligen stannat vid den meningen, att en sjukkasse ensam näppeligen kunde sägas innebära en tillfredsställande lösning. Dels kunde en sjukkasse med skäligen avgifter, vilka delvis även skulle betunga lärarinnorna själva, icke erbjuda tillräckliga ekonomiska fördelar, dels och framför allt släppte man med sjukkassemetoden det billiga kravet på att sjuk lärarinna, åtminstone under viss begränsad tid, skulle äga rätt att uppbära en del av sin lön. Detta krav syntes centralstyrelsen vara en konsekvens av statsmakternas framgångsrika strävan att genom garanterande av minimilöner och lönegrader samt genom ordnande av pensionsförhållandena, så vitt möjligt, även för de enskilda läroanstalternas lärarinnekår bereda en ekonomisk trygghet likartad med den, som vore garanterad icke blott de manliga lärarna utan även lärarinnorna vid ett flertal statens och kommunernas läroanstalter: statens samskolor, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna, de kommunala mellanskolorna och folkskolorna. Vid samtliga sistnämnda skoltyper ägde de ordinarie lärarinnorna att under tjänstledighet på grund av sjukdom uppbära del av innehavande lön. Konsekvens och billighet syntes då kräva, att likartad förmån, såvitt möjligt, bereddes även de enskilda läroanstalternas lärarinnor, så mycket mer som ju dessa skolor fyllde en uppgift likartad med den, som vore exempelvis statens samskolor och

de kommunala mellanskolorna förelagd. Emellertid erkände centralstyrelsen villigt, att de enskilda läroanstalternas karaktär av enskilda i förening med vissa andra förhållanden lade hinder i vägen för att sjuk lärarinna kunde beredas samma ekonomiska trygghet, som för lärarinnorna vid de ovan uppräknade skolutyperna existerade. Anspråken finge ställas lägre, men visserligen borde billigtvis kunna krävas, att förhållandena bleve väsentligt bättre än de nuvarande.

Centralstyrelsens förslag till lösning av förevarande fråga sammanfattas i fortsättningen av dess framställning sålunda:

På grund av sjukdom tjänstledig lärarinna — föreståndarinna, ämneslärarinna och övningslärarinna — tillförsäkras i lägsta lönegraden hälften av sin garanterade minimilön, dock sammanlagt högst under en tid av ett läsår. I andra lönegraden äger sjuk lärarinna uppbära två tredjedelar av sin minimilön, dock sammanlagt under en tid av högst två — föreståndarinna likväl tre — läsår, sjukdomstid i lägsta lönegraden därvid inräknad. Under sin följande tjänstgöringstid äger sjuk lärarinna likaledes uppbära två tredjedelar av sin minimilön, dock sammanlagt under en tid av högst tre läsår, föregående sjukdomstider därvid inräknade. Denna anordning tryggas på följande sätt. Staten medgiver, att under ovan angivna sjukdomstider löne- och ålderstilläggen till lärarinna utbetalas. Förutsättningen härför är dels, att läroanstalt fortfarande under dessa tidsperioder har lärarinna kvarstående å skolans stat, dels — vilket staten för berörda medgivande bör uppställa som villkor — att läroanstalt svarar för vikaries avlöning med belopp, som utöver den genom läroanstaltens försorg innehållna delen — respektive hälften eller tredjedelen — av den sjuka lärarinnans lön är erforderligt. Till hjälp vid fyllande av de enskilda läroanstalternas härutinnan åtagna förpliktelser bildas genom frivillig anslutning en för dessa skolor gemensam vikariatskassa, vars inkomster utgöras dels av årsbidrag från de särskilda skolorna, till storleken beräknade efter antalet anslutna lärarinnor av olika kategorier eller — vad beträffar övningslärarinnorna — efter antalet av dem uppehållna veckotimmar, dels av statsbidrag. Vikariatskassan tillskjuter på rekvisition till vikaries avlöning vad utöver den innehållna delen av den tjänstlediga lärarinnans lön erfordras, för att avlöningen må uppgå till belopp, vartill hennes kompetens och föregående tjänstgöringstid berättiga henne. Skulle för en ämneslärarinneplats icke en vikarie för hela tjänstgöringen kunna anskaffas utan måste densamma fördelas på timlärare, garanterar vikariatskassan timlön intill ett visst av kassans styrelse fixerat skäligt maximibelopp. De tilltänkta bestämmelserna avse icke timlärarinnor, då dessas anställning i regeln är av mera tillfällig art, ett förhållande som i 1909 års löne reglering är indirekt erkänt därutinnan, att ålderstillägg icke blivit dem tillförsäkrade. Däremot är meningen, att vikariatskassan även skall förmedla bidrag till avlöning av vikarier för småskollärarinnor med minst 15 timmars tjänstgöring i veckan. Då emellertid staten i regeln icke befattar sig med reglering av småskollärarinnornas vid ifrågavarande läroanstalter ekonomiska ställning och centralstyrelsen följaktligen icke har för avsikt att för vikariatskassans verksamhet i denna del begära statens ekonomiska stöd, torde denna detaljfråga icke här behöva utförligare beröras. Beträffande detaljerna i den tilltänkta vikariatskassans organisation hänvisas till ett av centralstyrelsen utarbetat »Förslag till reglemente för de enskilda läroanstalternas vikariatskassa», vilket förslag såsom bilaga medföljer denna skrivelse.

Centralstyrelsen har för beräkning av förslaget ekonomiska konsekvenser och möjligheter genom utsända detaljerade frågeformulär från de läroanstalter, varom här är

fråga, infortrat en del statistiska uppgifter, vilka sedan bearbetats. För resultaten av dessa beräkningar redogöres i en kortfattad promemoria, som utarbetats av centralstyrelsens medlem, rektorn K. Nordlund. Enligt vad de verkställda beräkningarna giva vid handen, synes under angivna förutsättningar det årliga bidraget till vikariatskassan för föreståndarinna och ämneslärarinna kunna sättas till omkring 30 kronor samt för övningslärarinna för veckotimme till 1 krona 25 öre.

Styrelserna för de läroanstalter, varom här är fråga, hava preliminärt tillsports, huruvida de under ovan angivna huvudsakliga förutsättningar och med utsikt till statsbidrag för vikariatskassan vore benägna att ikläda sig nödiga kostnader genom en anslutning till en dylik kassa. Från ett flertal av dessa anstalter hava svar ingått, och dessa svar äro i övervägande grad så gynnsamma, att en vikariatskassa, därest den kommer till stånd, säkerligen skulle kunna påräkna en för dess uppgift och verksamhet tillräcklig anslutning. Emellertid har från flera skolor som en bestämd förutsättning för anslutning framhållits utverkande av statsbidrag, och det är även centralstyrelsens mening, att utan ett dylikt statsunderstöd de enskilda läroanstalternas kostnader skulle bliva alltför betungande. Ett sådant statsbidrag borde beräknas med visst belopp för varje ansluten lärarinna eller — för övningslärarinnor — efter av dessa uppehållna veckotimmar. Centralstyrelsen tillåter sig såsom lämpliga belopp föreslå: för föreståndarinna och ämneslärarinna med full tjänstgöring 8 kronor samt för övningslärarinna 35 öre per veckotimme. Beräknat efter de föreliggande statistiska uppgifterna skulle statens årsbidrag uppgå till inemot 9,000 kronor.

Det må väl synas som en oegentlighet, att ett statsbidrag sålunda ifrågasättes för en kassa, som ännu icke är bildad. Men såsom av det föregående framgår, är kassans tilltänkta verksamhet så intimt förbunden med särskilt förutsatta åtgärder och medgivanden från statens sida, att kassan näppeligen kan träda i funktion, förrän dessa frågor bringats till avgörande. Det torde under sådana förhållanden måhända anses tillfyllest, att kassan är konstituerad vid den tidpunkt, då de ifrågasatta särskilda åtgärderna och medgivandena från statens sida träda i kraft, d. v. s. före början av år 1914. Dessförinnan torde centralstyrelsen få anses i egenskap av representant för de enskilda läroanstalterna äga behörighet att föra talan i förevarande ärende.

Med återopande av vad ovan anförts och med hänvisning till bilagda handlingar har centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes hos Riksdagen göra framställning om

att till lärarinna, som på grund av sjukdom är tjänstledig, må med den tidsbegränsning, som förut är nämnd, utbetalas löne- och ålderstillägg, under villkor dock att läroanstalt förbinder sig att till ovan angiven innehållen del av sjuk lärarinnas löneförmåner till vikaries avlöning tillskjuta så stort belopp, att densamma uppgår till stadgad storlek; samt

att, under förutsättning att en vikariatskassa med en organisation i huvudsaklig enlighet med bilagda förslag till reglemente är före utgången av år 1913 konstituerad, till densamma måtte under villkor, som Kungl. Maj:t täcktes föreskriva, från och med år 1914 årligen utbetalas statsbidrag beräknat efter 8 kronor för föreståndarinna och ämneslärarinna vid till kassan anslutna läroanstalter och efter 35 öre per veckotimme för

därstädes anställd övningslärarinna med rätt till uppflyttning i högre lönegrad.

Jämte förslaget till reglemente var vid centralstyrelsens skrivelse fogad omförmälda av rektorn K. Nordlund utarbetade promemoria. Det anges i denna, att undersökningen övervakats och letts av Nordlund. De detaljerade uträkningarnas huvudsakliga resultat hava underställts byrådirektören i riksförsäkringsanstalten K. Dickman.

Undersökningen har omfattat 108 enskilda läroanstalter. Uppgifterna hava insamlats genom utsända frågeformulär. I de undersökta skolorna voro läsåret 1911—1912 anställda 100 föreståndarinnor, 483 lärarinnor med högre kompetens, 288 lärarinnor med lägre kompetens. Övningslärarinnorna ovanför småskolan representerade 4,526 veckotimmar. En jämförelse mellan sjukdomsfallen sammanförda i grupper under de första fem tjänståren, mellan fem och tio tjänstår samt under den återstående tjänstetiden, visade, att särskilt de kortare sjukdomsfallen — *under* $\frac{1}{2}$ år — förekomme talrikast inom den till tjänståren yngsta gruppen. Även den något längre sjukdomstiden, $\frac{1}{2}$ —1 år, vore talrikare representerad inom den första än inom den andra gruppen. Däremot övervägde i det hela antalet av längre sjukdomstider inom de äldres grupp. Den märkligt starka sjukligheten bland de yngsta lärarinnorna syntes i viss mån bero på sviter efter seminarietidens jäktande arbete i förening med de första tjänstårens särskilda ansträngningar.

Till grund för beräkningarna har lagts ett antaget vikariearvode av 1,500 kronor för år.

Det anmärkes i promemorian, att det statistiska materialet visat, hurusom under den undersökta perioden antalet partiellt tjänstlediga lärarinnor varit ytterst ringa, blott ett 10-tal; under tryggade förhållanden för sjuk lärarinna förväntas de partiella ledigheterna bliva ännu färre.

Genom remiss anbefalldes överstyrelsen för rikets allmänna läroverk att avgiva utlåtande i anledning av nyssberörda framställning.

Överstyrelsen tillkallade då såsom sakkunnig i ärendet lektorn vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm E. Göransson, vilken till överstyrelsen avgav två utlåtanden i ämnet, dagtecknade den 7 och den 9 december 1912.

I det första, mycket vidlyftiga utlåtandet upptager Göransson centralstyrelsens förslag till granskning. Under rubriken *Vikariatskassans omfattning* uppräknar Göransson läroanstalter, för vilka för närvarande tillfälle skulle stå öppet att ansluta sig till vikariatskassan. Deras antal är 106. Från dessa anstalter har överstyrelsen genom cirkulär den 11 november 1912 infortrat vissa uppgifter, avseende hösten 1911 samt omfattande föreståndarinnor, ämneslärarinnor med full tjänstgöring och med minst $\frac{2}{3}$ av densamma förlagd till klasserna över de förberedande samt övningslärarinnor, som äga rätt till lönetursberäkning för uppflyttning i högre lönegrad. Från 104 av ovan nämnda 106 anstalter hava svar ingått.

Utom dessa uppgifter har Göransson använt det statistiska material, som centralstyrelsen insamlat. Detta omfattar uppgifter från 101 av nyss omförmälda 106 anstalter

samt vissa av Göransson ej uppräknade. Vid sina beräkningar har Göransson utgått från att de anstalter, som besvarat överstyrelsens cirkulär, komme att bli delägare i vikariatskassan. Däremot har hela det insamlade statistiska materialet kommit till användning.

Göransson gör under rubriken *Sjukligheten bland lärarinnorna* en utredning, varav han finner framgå, att bland de svenska lärarinnorna råder en högst betydlig översjuklighet, vilket framgår av en jämförelse med de sjuktal, som lagts till grund för verksamheten inom vissa angivna sjukkasor.

Under rubriken *Beräkning av kapitalvärdet av vikariatskassans förpliktelse, därest de lärarinnor, som upptagas i de på grund av överstyrelsens cirkulär inkomna uppgifterna, ingå i densamma*, anför Göransson, att inom överstyrelsen uttalats önskvärdheten därav, att sjuk lärarinna erhöle något bättre förmåner än dem, centralstyrelsen föreslagit. Han har därför antagit, att hon skulle i lägsta lönegraden få uppbära halva lönen men i övriga lönegrader $\frac{3}{4}$ av densamma samt att lönen vid sjukdom skulle få utgå under högst två läsår för samma period av pågående sjuktid. Vidare har han ansett, att ämneslärarinna, som efter anstaltens anslutning till vikariatskassan befordras till föreståndarinna, skulle vid sjukdom, så länge hon är i första lönegraden som föreståndarinna, atnjuta $\frac{3}{4}$ av de löneförmåner, som tillkomma lärarinna med högre kompetens i tredje lönegraden.

För att undvika, att kassan skulle få ikläda sig risker, som ej utan närmare undersökning låta sig beräkna, föreslår Göransson, att läroanstalt ej får rätt till bidrag för sjukdomsfall, som inträffat före anstaltens inträde i vikariatskassan.

Göransson har anställt beräkningar efter en räntefot av 3,5 % för utrönande av kapitalvärdet av vikariatskassans kostnader för nuvarande och blivande lärarinnor samt av förvaltningskostnader. Han utgår av angivna orsaker från ett sammanräknat nuvarande antal av 815 föreståndarinnor och ämneslärarinnor samt 250 övningslärarinnor med lönetursrätt samt en på angivet sätt beräknad årlig omsättning av personalen. Totala kapitalvärdet beräknar han till 1,046,965 kronor, därav 42,857 kronor för förvaltningskostnaderna. Vad dessa sistnämnda beträffar anför han, att som flick- och samskoleföreningen redan hade i Stockholm upprättat en byrå med föreståndarinna och denna organisation lämpligen kunde åtaga sig de löpande göromålen för vikariatskassan, kunde omkostnaderna väsentligen nedbringas. Så bortföle lokallhyra och det väsentliga arbetet bleve förlagt till några dagar i början av varje månad samt vid årsskiftet. På grund av inhämtade upplysningar skulle man icke behöva räkna med en högre förvaltningskostnad än 1,500 kronor om året.

Utgående från kassans beräknade passiva skrider Göransson under rubriken *Kassans inkomster* till en undersökning om den nödiga storleken av årsbidrag för var lärarinna. Det framgår härvid, att den erforderliga årsavgiften i runt tal bör sättas till 33 kronor. Emellertid anser Göransson lämpligt, att beträffande övningslärarinnorna avgiften bestämmes i förhållande till vars och ens tjänstgöring. Med en medeltjänstgöring av 24 timmar i veckan skulle då årsavgiften lämpligen sättas till 1 krona 38 öre.

Göransson föreslår, att staten bidrager med en tredjedel av omförmälda årsavgifters belopp, alltså med 11 kronor för föreståndarinna och ämneslärarinna samt 46 öre för övningslärarinna, och beräknar, att för dessa bidrags gäldande ett årligt anslag av 12,000 kronor är tillräckligt.

Styrelsen bör vara skyldig att övervaka, att läroanstalternas avgifter höjas, därest det skulle vara erforderligt på grund av att beräkningsgrunderna visa sig ohållbara. De föreslagna avgifterna skulle dock upptagas i reglementet såsom tillsvidare gällande.

För att kunna fullgöra nyssnämnda skyldighet att övervaka kassans ekonomiska ställning och sörja för att den alltid är betryggande behöver styrelsen för vikariatskassan, på sätt Göransson anmärker, äga kännedom om grunderna för avgifternas beräkning. Det vore därför lämpligt att i en bilaga till vikariatskassans reglemente upptaga grunderna för avgifternas fastställande: förutsättningarna om sjuklighet och avgång, om räntefot, om medelvärdet av vikariatskassans bidrag till sjuk lärarinns vikarie, om förvaltningskostnader samt om medelåldern vid befordran.

Göransson framhåller vidare, att vissa restriktioner behöva göras i fråga om ersättning till gift lärarinns vikarie. — För lärarinna, som varit sjuk i två år eller längre tid, bör friskbetyg fordras för återinträde i tjänst, för så vitt hon fortfarande skall få tillhöra vikariatskassan. Det anses nödvändigt att begränsa den totala tid, under vilken ersättning kan utgå för sjuk lärarinns vikarie under hela hennes anställning. Efter verkställda beräkningar föreslår Göransson, att den sammanlagda ersättningstiden ej skulle få överstiga 180 läsveckor, vilket, då läsåret av Göransson vid beräkningarna antagits till 36 veckor, utgör 5 hela läsår.

På lämpligt ställe i kassans reglemente bör, anser Göransson, angivas, att ingen ersättning utgår till vikarier för de lärarinnor, som äro sjuka, när anstalten inträder i kassan. Detta vore nödigt med hänsyn till kassans solvens och även i övrigt lämpligt.

Göranssons berörda utlåtande är åtföljt av sex till detsamma hörande tabeller.

I sitt utlåtande den 9 december 1912 anför Göransson, att han vid sin verkställda utredning beräknat, att föreståndarinnan, som vid läroanstalts anslutning till kassan befinner sig i första lönegraden, skulle i händelse av sjukdom endast behålla 1,000 kronor om året av sin avlöning, så länge hon vore i första lönegraden. Sedermera anställd föreståndarinna skulle däremot få åtnjuta $\frac{3}{4}$ av lön för ämneslärarinna med högre kompetens i tredje lönegraden, d. v. s. hon skulle erhålla lön efter 1,500 kronor om året. Efter anmodan att beräkna kostnaderna, ifall sistnämnda förmån bereddes dem, som vid kassans bildande voro föreståndarinnor i första lönegraden, hade nu Göransson verkställt utredning härutinnan. Han hade därvid funnit, att ökningen vore försvinnande och kunde lämnas ur räkningen.

Jag bör nämna, att Göranssons utredning även rör lärarinnor, vilkas tjänstgöring huvudsakligen är förlagd till förberedande klasser. För dessa, vilkas avlöning ju ej är av staten reglerad, förutsattes ej något statsbidrag till vikariatskassan.

Med bifogande av Göranssons båda utlåtanden jämte tillhörande tabeller samt ett exemplar av förutnämnda cirkulär den 11 november 1912 har överstyrelsen den 9 december 1912 avgivit det från densamma infortrade utlåtandet.

Överstyrelsen har därvid till en början anført:

Genom kungörelsen den 29 oktober 1909 angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter m. m. hava vid ovannämnda läroanstalter anställda lärarinnors lönevillkor i stort sett väsentligen förbättrats. Emellertid hava till följd av sagda kungörelses bestämmelser vissa lärariunor, nämligen sådana, som erhållit tjänstledighet på grund av sjukdom, kommit i en vida ogynnsammare ställning än förut. Före denna kungörelses tillkomst läser det nämligen, enligt vad överstyrelsen har sig bekant, varit vanligt, att även en fullständigt tjänstledig lärarinna, för den

händelse tjänstledigheten berott på sjukdom, fått behålla någon del av sin avlöning, under det att hennes vikarie i sådant fall fått åtnöja sig med lägre avlöning än en tjänstgörande ordinarie lärarinna. Då staten numera såsom villkor för statsunderstöd till en enskild läroanstalt bland annat uppställer den fordran, att varje där tjänstgörande lärarinna, hon må av skolan betraktas såsom vikarierande eller ordinarie, skall av skolan erhålla viss i sagda kungörelse bestämd minimilön, anse sig skolorna i regeln ej vara i stånd att till tjänstlediga lärarinnor utbetala någon del av avlöningen. Och då för åtnjutande av den i förenämnda kungörelse fastställda minimilönen fordras viss tjänstgöring, utgå jämlikt denna kungörelse till tjänstledig lärarinna ej heller de av stat och kommun utbetalade löne- och ålderstillägg. Visserligen har, jämlikt kungl. cirkulären den 27 maj 1910 angående statsunderstöd till högre goss- och samskolor, högre flickskolor, enskilda mellanskolor och enskilda lärarinneseminarier, härutinnan den modifikation gjorts, att vid utbetalning av dessa löne- och ålderstillägg tillfällig, av vederbörligen styrkt förfall förorsakad frånvaro från undervisningen, icke överstigande sammanlagt åtta dagar av den tid, utbetalningen avser, icke föranleder till avdrag å det på vederbörande lärarinnor eljest belöpande belopp. Men denna modifikation, hur betydelsefull den än i och för sig må vara, berör givetvis icke de mest behjärtansvärda fall av tjänstledighet på grund av sjukdom.

Härtill kommer, såsom även av ansökan framgår, att enär inga särskilda bestämmelser finnas om formerna för vikarierande lärarinnas avlöande, fall inträffat, då tjänstledig lärarinna under tider av tjänstledighet fått behålla sin grundlön men på samma gång ansetts böra sörja för vikaries avlöande, vilket särskilt i sådana fall, då vikarien icke fått av stat och kommun uppbära löne- och ålderstillägg, stundom måste ske med belopp, som överstigit förbemälda grundlön. En på sådana villkor tjänstledig lärarinnas ekonomiska ställning har naturligtvis blivit än mer bekymmersam.

I fråga om det av centralstyrelsen framlagda förslaget till reglering av sjuk lärarinnas avlöningsförmåner under tjänstledighet yttrar överstyrelsen:

Överstyrelsen finner det principiellt riktigt, att staten inom vissa gränser bidrager till avlöande av för sjukdom tjänstlediga lärarinnor vid enskilda läroanstalter. Då dessa läroanstalter likaväl som statsläroverken och de kommunala mellanskolorna tjäna ett viktigt samhällsintresse, är det också för samhället av stor vikt, att lärarpersonalen vid dessa skolor erhåller en så tryggad ekonomisk ställning som möjligt. Nu har beträffande andra skoltyper staten åt för sjukdom tjänstlediga lärare garanterat viss minimilön, varav åter följt, att staten till vikariers avlöande fått åtaga sig utgifter till avsevärda belopp. Så har genom kungörelsen den 27 augusti 1904 angående ny löne- och pensionsreglering för lärare och lärarinnor vid rikets allmänna läroverk stadgats, att ämneslärare och rektor, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen och att övningslärare skall vid tjänstledighet på grund av sjukdom äga uppbära tre fjärdedelar av de löneförmåner, som han skulle hava uppburit, om han själv bestritt sin tjänst. På av Kungl. Maj:t gjord framställning medgav 1894 års Riksdag, att vid allmänna läroverk anställd extra ordinarie lärare, som av vederbörligen styrkt sjukdom förhindrats att tjänstgöra, finge under vissa villkor erhålla understöd för den tid, varunder han varit ur stånd att tjänstgöra, till belopp, motsvarande hälften av det arvode, som på grund av ifrågavarande förordnande eljest skulle tillkommit honom för samma tid, dock att dylikt understöd icke finge utgå för

längre tid än ett läsår. För bestridande av genom sistnämnda stadgande föranledda utgifter har Riksdagen också beviljat ett särskilt anslag.

Slutligen har genom kungörelsen den 8 december 1911 angående avlönings- och pensionsförhållandena för lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor föreskrivits, att tjänstledig ordinarie ämneslärare skall, därest tjänstledigheten förorsakas av styrkt sjukdom, av sin avlöning avstå endast 400 kronor för läsår räknat.

Då sålunda beträffande övriga kategorier lärare, som närmast kunna jämföras med lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter, redan föreskrifter givits rörande vissa avlöningsförmåner under tider av tjänstledighet för sjukdom, synas starka skäl tala för att en dylik förmån beredes även den grupp av lärare, som nu är i fråga.

Närmast skulle då, i anslutning till föredragande departementschefens yttrande år 1909 och i analogi med förhållandena vid de allmänna läroverken beträffande extra ordinarie lärare, kunna sättas i fråga, att ett särskilt anslag till understödande av för sjukdom tjänstlediga lärarinnor vid enskilda läroanstalter beviljades. Häremot lär emellertid med fog kunna invändas, att ovannämnda skolor i olikhet med de allmänna läroverken och de kommunala mellanskolorna med undantag av några få skolor, som ägas av kommunen, hava karaktären av enskilda, av stat och kommun endast understödda företag. Vid sådant förhållande lär skäligen kunna fordras, att skolorna själva i någon mån bidra till såväl den tjänstlediga som den vikarierande lärarinns avlöning. Ett särskilt stöd för en sådan uppfattning finner överstyrelsen i det förhållandet, att jämlikt ovannämnda kungörelse den 29 oktober 1909 samt kungörelsen den 23 december 1910 angående pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter avlöningen, respektive pensioneringen, av lärarinnorna vid förenämnda anstalter numera sker genom samverkan av skolorna med staten och beträffande högre flickskolor och enskilda mellanskolor även med kommunen. Samma princip tillämpande i nu förevarande fall synes också överstyrelsen vara fullt riktigt.

För att bereda de enskilda läroanstalterna möjlighet att bära de kostnader, som äro förbundna med ett eventuellt utbetalande av avlöning såväl åt den ordinarie som den vikarierande lärarinnan, är i centralstyrelsens ansökning ifrågasatt, att skolorna skulle genom gemensamma, efter antalet lärarinnor eller beträffande övningslärarinnorna efter antalet veckotimmar noggrant beräknade bidrag bilda en särskild vikariatskassa, för vilken statsunderstöd ifrågasättes. Enligt vad av ansökningen framgår, har förslaget till en sådan anordning rönt mycken sympati bland de närmast intresserade.

I samband med frågan om denna kassa har i ansökningen frågan om en statsunderstödd sjukkassa bragts på tal. I praktiken borde en sådan kassa kunna bereda för sjukdom tjänstledig lärarinna i det hela samma förmåner som den nu ifrågasatta och lärare också komma att betinga ungefär samma statsunderstöd och avgifter från skolorna. Men principiellt sett innebär det av centralstyrelsen framlagda förslaget den stora fördelen, att en viss rätt till avlöning under tider av tjänstledighet för sjukdom härmed tillerkännes lärarinnorna vid enskilda läroanstalter. Härigenom likställas dessa med andra lärarkategorier och erhålla en mer tryggad ekonomisk ställning. Den i ansökningen föreslagna utvägen att lösa frågan synes därför överstyrelsen vara den bästa.

Överstyrelsen övergår härefter till en granskning av detaljerna i det av centralstyrelsen framlagda förslaget.

Till en början fäster överstyrelsen uppmärksamheten på att förslaget, i olikhet med överstyrelsens år 1907 framställda förslag, endast avsåge lärarinnor, ej manliga lärare.

Med hänsyn till sistnämnda lärares ringa antal inom de enskilda läroanstalternas lärarkår och då staten ännu ej, åtminstone ej direkt, deltog i dessa lärares avlöande, funne överstyrelsen lämpligt, att den nu ifrågasatta förmånen endast tillförsäkrades lärarinnorna, så mycket mer som den omständigheten, att lärarnas löner ännu vore oreglerade, försvårade, om ej omöjliggjorde ett reglerande på nu förevarande område.

Centralstyrelsens ovannämnda förslag, att staten skulle på vissa villkor för på grund av sjukdom tjänstlediga lärarinnor till vederbörande läroanstalter utbetala de dessa eljest tillkommande ålders- och lönetillägg, funne överstyrelsen synnerligen välbetänkt, då härigenom åt lärarinnorna bereddes en avsevärd förmån, utan att däri genom i regeln någon ökad kostnad komme att drabba statsverket.

Vad anginge storleken av de löneförmåner, som skulle tillförsäkras nu ifrågavarande lärarinnor, syntes centralstyrelsen närmast hava tagit till utgångspunkt för sina förslag de bestämmelser, som gällde för lärare vid de allmänna läroverken. Av dessa åtnjöte, såsom nämnts, under sjukdomstid extra lärarna, med vilka lärarinnor i första lönegraden i vissa avseenden närmast kunde jämföras, under vissa villkor, hälften av sitt arvode och de ordinarie lärarna, med vilka övriga lärarinnor kunde jämföras, ungefär $\frac{2}{3}$ av sin avlöning, och motsvarande löneförmåner hade nu föreslagits för de olika grupperna lärarinnor. Riktigare syntes emellertid vara att jämföra lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter med lärarinnor vid statssamskolor och kommunala mellanskolor. En sådan jämförelse vore i och för sig naturligare och så till vida även rättvisare, som härmed den i nu gällande läroverksförfattningar alltmer tillämpade principen skulle kunna följas, att svagare avlönade lärargrupper, såsom samskollärarinnor och lärare vid kommunala mellanskolor, i jämförelse med lärare vid de allmänna läroverken under sjukdom finge behålla en proportionsvis större del av avlöningen.

En närmare granskning av de föreslagna löneförmånerna beträffande föreståndarinnor och ämneslärarinnor vid enskilda läroanstalter, angående vilka en jämförelse med förhållandena vid statssamskolor och kommunala mellanskolor låte sig genomföra, visade, hur ogynnsam den av centralstyrelsen valda utgångspunkten bleve för dessa föreståndarinnor och lärarinnor.

I första lönegraden hade av centralstyrelsen för dem föreslagits en avlöning, motsvarande hälften av den garanterade minimilönen, vilket för föreståndarinnor komme att utgöra 1,000 kronor, för ämneslärarinnor med s. k. högre lönetsrätt 700 kronor för år, för övriga ämneslärarinnor 600 kronor för år. För ämneslärarinnor i högre lönegrad skulle samma belopp alltefter lönegrad och lönetsrätt utgöra minst 1,000 kronor och högst 1,333 kronor 33 öre, för föreståndarinnor i andra lönegraden 1,533 kronor 33 öre, allt för år räknat.

Jämfördes nu härmed motsvarande löneförmåner för lärarinnor vid statssamskolor och kommunala mellanskolor, visade sig dessa vara avgjort bättre. Första lärarinnor vid statssamskolor finge nämligen, jämlikt nu gällande bestämmelser, under sjukdom behålla en avlöning, beräknad efter 1,400 kronor för år i första lönegraden och 1,900 kronor för år i andra lönegraden; för övriga lärarinnor vid statssamskolor vore motsvarande avlöningar 1,000 kronor i första och 1,500 kronor i andra lönegraden. Till följd av den av senaste Riksdag beslutade tillfälliga löneförbättringen till förenämnda lärarinnor för år 1913 bleve under detta år nyssnämnda belopp till och med höjda; för första lärarinna i första lönegraden till 1,433 kronor 33 öre och för annan lärarinna i första lönegraden till 1,233 kronor 33 öre, i andra lönegraden till 1,533 kronor 33 öre.

Beträffande ordinarie lärarinnor vid kommunala mellanskolor vore stadgat, att dessa under tjänstledighet för sjukdom ägde att behålla, utom bostad och bränsle eller

motsvarande ersättning, som ej finge understiga 250 kronor: 1,200 kronor i första lönegraden, 1,400 kronor i andra, 1,600 kronor i tredje och 1,800 kronor i fjärde lönegraden, allt för år räknat. Tjänstledig föreståndarinna finge dessutom under motsvarande förhållanden av sitt föreståndarinnearvode behålla 400 kronor.

I detta sammanhang borde emellertid erinras därom, att för extra ordinarie lärarinnor vid allmänna läroverk och kommunala mellanskolor samt övningslärarinnor vid sistnämnda skolor förhållandena i nu berörda avseende ej vore så gynnsamma som för nyssnämnda ordinarie lärarinnor. Vad de allmänna läroverken beträffade syntes cirkuläret den 1 juni 1894 angående understöd åt extra ordinarie lärare vid de allmänna läroverken under förfall på grund av sjukdom även kunna tillämpas på kvinnliga extra ordinarie lärare vid sådana läroverk. I sådant fall skulle dylik lärarinna äga att uppbära ett understöd av 600—700 kronor för år räknat — för år 1913, jämlikt nyssnämnda riksdagsbeslut, 800 kronor. Vid de kommunala mellanskolorna hade de extra ordinarie lärarinnorna hittills ej erhållit rätt att under tider av tjänstledighet uppbära något arvode.

Den av överstyrelsen gjorda jämförelsen visade alltså, att beträffande föreståndarinnor och sådana lärarinnor, som uppnått högre lönegrader, de av centralstyrelsen föreslagna löneförmåerna under tider av tjänstledighet för sjukdom vore väl knappt tillmätta. Med hänsyn till vad övriga med dem närmast jämförliga lärarinnor under sjukdom ägde uppbära, syntes en ökning av de föreslagna lönerna för nu ifrågasvarande lärarinnegrupper till belopp, som motsvarade $\frac{3}{4}$ av befattningshavarens löneförmåner under tider av tjänstgöring, vara önskvärd. Vad åter anginge de lärarinnor, som ännu befunno sig i den första lönegraden, vore visserligen en motsvarande höjning av avlöningen även för dem önskvärd, men då en sådan höjning tvivelsutan skulle komma att i hög grad betunga vikariatskassan och då dessa lärarinnor väl närmast kunde jämföras med extra ordinarie lärarinnor vid allmänna läroverk eller kommunala mellanskolor, ansåge sig överstyrelsen ej böra föreslå någon höjning av det av centralstyrelsen för dem föreslagna lönebeloppet.

I fråga om detaljerna i centralstyrelsens förslag uttalar överstyrelsen, som, i vad angår det nyss anförda, återoppar Göranssons utredning, vidare sin anslutning till de synpunkter och förslag, som av Göransson angivits i avseende å den tid, varunder lärarinna bör få åtnjuta sjukavlöning, storleken av statsunderstödet till vikariatskassan samt de enskilda läroanstalternas bidrag till denna.

Beträffande detta bidrag finner dock överstyrelsen, med hänsyn till möjliga svårigheter för vederbörande skolor att utbetala detsamma, önskvärdt, att det bleve stadgat, att läroanstalten skulle äga rätt att av vederbörande lärarinnors lön avdraga ett belopp, svarande mot hälften av den avgift till vikariatskassan, för vilken skolan hade att ansvara. Detta i överensstämmelse med vad som beträffande pensionsavgifter föreskrivits i kungörelsen den 23 december 1910 angående pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter.

Även i vissa andra av Göransson berörda detaljfrågor har överstyrelsen gillat Göranssons mening.

Överstyrelsen erinrar, att i centralstyrelsens framställning ifrågasatts, att läroanstalts delaktighet i vikariatskassan även skulle avse sådana lärarinnor i de förberedande klasserna, som hade minst 15 timmars undervisning i veckan, samt att Göranssons

utredning omfattat även förslaget härutinnan. Överstyrelsen förklarar sig ej hava något att erinra häremot men håller — i likhet med Göransson — före, att avgifterna för lärarinnorna i de förberedande klasserna böra förvaltas såsom en särskild fond och bokföras för sig.

Den frågan hade, säger överstyrelsen, varit under övertvägande, huruvida vid bildande av vikariatskassan alla statsunderstödda enskilda läroanstalter borde förklaras *skyldiga* ansluta sig till kassan. För denna kassas ekonomiska styrka vore det naturligen av vikt, att så många anstalter som möjligt anslöte sig till densamma. Då det emellertid vore klart, att berörda anstalter funne en anslutning till kassan med sina intressen mest förenlig och för övrigt i konkurrensen om goda lärarinnor knappast kunde undandraga sig en sådan, hade överstyrelsen ej funnit en tvångsanslutning av nöden.

I överensstämmelse med Göranssons utredning samt överstyrelsens i övrigt i det föregående av mig omförmälda uttalanden har överstyrelsen utarbetat ett förslag till reglemente för de enskilda läroanstalternas vikariatskassa. Detta förslag, som även i vissa andra här ej berörda delar genom ändringar och tillägg skiljer sig från centralstyrelsens, torde få i avskrift biläggas detta protokoll.

Till reglementsförslaget är den i § 16 av reglementet angivna redogörelsen fogad såsom bilaga. Även av denna bilaga torde en avskrift få närläggas detta protokoll.

Överstyrelsens ifrågavarande skrivelse avslutas sålunda:

På grund av vad som sålunda blivit anfört får överstyrelsen hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

dels sådan ändring i kungl. kungörelsen den 29 oktober 1909 angående avlöningen av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m., att för föreståndarinna och lärarinna, som på grund av sjukdom är tjänstledig, må under de tider, som i bilagda förslag till reglemente för de enskilda läroanstalternas vikariatskassa angivas, utbetalas de föreståndarinnan eller lärarinnan jämlikt ovannämnda kungörelse tillkommande löne- och ålderstillägg, under villkor att läroanstalten förbinder sig att till en sålunda tjänstledig lärarinna i första lönegraden utbetala hälften av henne eljest tillkommande avlöning, till lärarinna i högre lönegrader samt föreståndarinna tre fjärdedelar av samma avlöning ävensom att avlöna den tjänstlediga lärarinnans, respektive föreståndarinnans vikarie enligt genom nämnda kungörelse den 29 oktober 1909 stadgade grunder;

dels att, under förutsättning att en vikariatskassa med en organisation i huvudsaklig överensstämmelse med överstyrelsens här bilagda förslag till reglemente är före utgången av år 1913 konstituerad, till densamma måtte under de villkor, som Kungl. Maj:t täcktes föreskriva, från och med år 1914 årligen utbetalas statsbidrag, beräknat efter 11 kronor för vid till kassan anslutna läroanstalter tjänstgörande föreståndarinna och ämneslärarinna med sådan tjänstgöring, som berättigar till uppflyttning i högre lönegrad, och efter 46 öre för veckotimme för därstädes anställd övningslärarinna med dylik tjänstgöring;

ävensom att för sistnämnda ändamål av Riksdagen äska ett förslagsanslag å 12 000 kronor att utgå från och med år 1914 till understöd av de enskilda läroanstalternas vikariatskassa.

Sedan överstyrelsens utlåtande inkommit till Kungl. Maj:t, anbefalldes riks försäkringsanstalten att yttra sig i ärendet. Med anledning härav anförde denna myndighet i skrivelse den 18 februari 1913:

Riks försäkringsanstalten, som från försäkringsteknisk synpunkt granskat det av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk framställda förslaget till reglemente för en de enskilda läroanstalternas vikariatskassa, hade från denna synpunkt icke något att erinra mot förslaget.

I reglementets § 10 mom. 2 stadgades, att lärarinna, som varit sjuk i minst fyra terminer i följd, skulle för att åter komma i åtnjutande av bidrag hava företett vederbörligt läkarbetyg om återställd hälsa samt hava efter sjukdomen tjänstgjort minst en termin. Bestämmelsen om tjänstgöring en hel termin utan avbrott efter sjukdomen syntes vara alltför sträng. Den borde kunna helt undvaras. Ansåges emellertid någon bestämmelse i förevarande avseende erforderlig, borde det vara tillräckligt att stadga, att bidrag icke ånyo erhöles förr än en termin förflutit, efter det vederbörande enligt läkarbetyg blivit till hälsan återställd från den sjukdom, i anledning varav bidrag utgått.

§ 10 mom. 3 innehölle den bestämmelsen, att bidrag endast utginge för sjukdomsfall, som inträffat efter läroanstaltens anslutning till kassan. Denna till kassans tryggande införda bestämmelse borde kompletteras med en föreskrift, att bidrag ej utginge för sjukdom, som yppats, då lärarinnan ej haft anställning vid till kassans ansluten läroanstalt.

Rörande de till reglementet fogade grunderna för beräkning av avgifterna krävde punkt 4:o ett förtydligande, enär den icke innehölle bestämmelse om förvaltningskostnadens maximum för de lönetursberättigade lärarinnorna för det fall, att dessas antal icke uppginge till 1000. För övrigt kunde ifrågasättas, om icke kostnaden för förvaltningen vore väl lågt beräknad, särskilt med hänsyn därtill att *dels* jämlikt reglementets § 16 för varje år skulle göras en utredning av det ekonomiska resultatet av kassans verksamhet, jämfört med grunderna för avgifternas beräkning, *dels ock* under enstaka år kunde komma att krävas särskilda kostnader.

Om det av överstyrelsen föreslagna reglementet antoges, syntes den väsentligaste kvarstående bristen i bestämmelser till tryggande av de ifrågavarande lärarinnornas ekonomiska ställning vara den, att de ej ägde rättighet till bidrag utgående längre än 4 terminer i följd eller för sammanlagt mer än 10 terminer. Dylika fall torde för det mesta bero på obotliga sjukdomar eller invaliditet. I stället för att förorda en ändring i reglementsförslaget i syfte att avhjälpa den påpekade bristen, vilken ändring skulle medföra ökade och svårberäknliga kostnader, ville riks försäkringsanstalten hemställa, att det toges under övervägande, huruvida icke reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt borde ändras på så sätt, att pension skulle utgå även till lärarinna, som på grund av längre tids sjukdom eller på grund av invaliditet vore varaktigt oförmögen till tjänstgöring.

Under återopande av sitt nyss omförmälda utlåtande och förslag av den 9 december 1912 har överstyrelsen i ett par den 10 december 1912 avlätna utlåtanden hemställt, att två hos Kungl. Maj:t gjorda särskilda framställningar icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Den ena av dessa framställningar är i augusti 1912 gjord av åtskilliga föreståndarinnor och lärarinnor vid högre flickskolor och samskolor. Den

går ut på att genom föreskrift i de bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelas vid fördelning av anslagen till understöd åt enskilda läroanstalter, möjliggöra, att under viss förutsättning statsanslag till lärarinnas löne- och ålderstillägg även vid hennes sjukdom kunde under viss tidsperiod utgå.

Den andra av de båda framställningarna är i september 1911 gjord av centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen och avser beredande av rätt för lärarinna, som på grund av sjukdom eller sjuklighet icke kan åtaga sig mer än halv tjänstgöring, omfattande minst 12 timmar i veckan, att åtnjuta hälften av stadgade löne- och ålderstillägg.

I fråga om sistberörda framställning yttrar överstyrelsen i sitt utlåtande, att därest överstyrelsens föreliggande förslag av den 9 december 1912 vunne nådigt avseende, framställningen syntes sakna praktisk betydelse.

Departementschefen.

Såsom bekant pågår för närvarande en utredning rörande löne- och pensionsförhållandena vid rikets allmänna läroverk och folkskoleseminarier samt folkskolor och småskolor. Den nämnd, åt vilken uppdraget härmed är anförtrott, har tillika att, i den mån förhållandena därtill föranleda, beakta motsvarande frågor rörande de med förutnämnda skolor närbesläktade läroanstalterna.

Samtliga de till Kungl. Maj:t ingivna framställningar, som jag i det föregående omförmält, beröra frågor om avlöningsförhållandena för lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. Det är visserligen ej alldeles uteslutet, att resultatet av omförmälda nämnds arbete kan komma att hava någon inverkan på dessa lärarinnors ställning i avlöningshänseende, och det skulle då ligga närmast till hands att tillsvidare låta de genom ifrågavarande framställningar väckta spörsmålen förbliva svävande. De av dessa framställningar, som avse fastställande av minimilöner för vissa övningslärarinnor, rätt för ämneslärarinnor att tillgodoräkna sig viss tjänstgöring i övningsämne samt lönetursberäkning för lärarinnor, som haft anställning vid samskolor, synas mig emellertid ej vara av beskaffenhet, att ett bifall till dem på något sätt kan föranleda svårighet vid en tilläven tyrs företagen omreglering av löneförhållandena vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. Detsamma torde kunna sägas i avseende å frågan om lärarinnas löneförmåner vid tjänstledighet för sjukdom, och beträffande denna senare fråga tillkommer dessutom, att den avser att fylla en mycket känbar lucka i bestämmelserna om avlöningen för dessa läroanstalters lärarinnor. Jag har därför ej tvekat att nu upptaga de ifrågavarande framställningarna till behandling oberoende av den nämnda utredningen.

De hava samtliga synts mig förtjänta av beaktande.

Vidkommande kravet på lönerreglering för lärarinnor i huslig ekonomi samt träslöjd och vissa därmed jämförliga slöjdarter finner jag överstyrelsens förslag i fråga härom välgrundat samt ansluter mig därför till detsamma. — Uttrycklig bestämmelse torde böra givas om rätt för lärarinna i huslig ekonomi att i sammanhang med de praktiska övningarna vid vederbörande läroanstalt åtnjuta fri kost därstädes.

Likaledes gillar jag överstyrelsens förslag, att ämneslärarinna må äga att i fråga om rätt att uppbära henne enligt 1909 års kungörelse tillförsäkrade löneförmåner tillgodoräkna sig tjänstgöring i övningsämne, såvida denna tjänstgöring ej överskrider en tredjedel av vad som skall anses såsom full tjänstgöring. Vid ändring av vederbörande bestämmelser härutinnan bör dock statskontorets förslag följas.

En tredje av mig omförmäld fråga, den om utsträckt rätt att räkna lönetur för tjänstgöring såsom lärarinna vid samskola, har ej heller synts mig vara av beskaffenhet att böra möta betänkligheter. Staten har numera ingripit reglerande i avseende å löneförmåner för lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. Att därvid draga konsekvenserna av den olika ställning, som staten med hänsyn till vissa skolpolitiska tidsomständigheter av mera tillfällig natur, tillförene till nackdel för »samskolorna» intagit i fråga om understöd till dem och till de »högre skolorna för kvinnlig ungdom», synes mig icke nödvändigt. Vad överstyrelsen i fråga härom anfört anser jag vara berättigat.

Beträffande den ändring i hithörande bestämmelser, vilka skulle erfordras för att åstadkomma den önskliga rättelsen, torde det vara riktigast, att samskolorna betraktas ur samma synpunkt som och likställas med de högre skolorna för kvinnlig ungdom, ur vilkas anslag samskolorna i regel förut fingo sina understöd. Med andra ord: samskolans egenskap av samskola bör ej anses för henne medföra en sämre ställning. Vissa samskolor hörde emellertid till gruppen enskilda läroverk, för vilka, i olikhet med flickskolorna, statsunderstöd utgick utan villkor om bidrag från kommun eller enskilda. För sådana läroverk synes man kunna i nu förevarande hänseende uppställa den fordran, att de i fråga om klassantalet över det förberedande stadiet nått samma utveckling, som krävdes i avseende å flickskolorna, sålunda att de haft minst 5 högre klasser. Den för vissa av de enskilda läroverken uppställda fordran på en särskild avslutningsklass skulle således bortfalla. Den ändring i bestämmelserna, som erfordras i nu omförmälda avseende, kan göras genom ett lämpligt tillägg till näst sista stycket av nuvarande punkt 2 i avdelningen A.

De nu av mig behandlade framställningarna leda alltså alla tre till vissa ändringar i nyssnämnda avdelning A. En av de bestämmelser, som förekomma i samma avdelning, innehåller, att från lärarinnas avlöning må, därest bestämmelser om skyldighet för henne att lämna bidrag till sin egen pensionering framdeles varda utfärdade, avdragas ett belopp, motsvarande nämnda bidrag. Sådana bestämmelser äro numera av Riksdagen antagna och äro utfärdade genom kungl. kungörelsen den 23 december 1910 angående pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter. Bland dessa bestämmelser är ock upptagen en föreskrift, att för den del av pensionsavgiften, varför vederbörande läroanstalt skall ansvara, äger läroanstalten rätt att av delägarens lön avdraga motsvarande belopp. Den nyssnämnda bestämmelsen i avdelningen A kan därför undergå lämplig omformulering, därvid även en erinran bör ske om det avdrag å vederbörandes avlöning, som må varda stadgat i fråga om bidrag till nedan omförmälda vikariatskassa.

I sammanhang med de ändringar i avdelningen A, som jag nu avsett, synes man lämpligen kunna vidtaga den åtgärden att genomföra en fullständigare nummerbeteckning av de särskilda styckena. Härigenom vinnes i reda och överskådlighet. Mitt förslag såväl härutinnan som i avseende å ordalydelsen av de ändringar i avdelningen A, för vilka jag i det föregående uttalat mig, skola framgå av den hemställen, jag i detta ärende kommer att göra.

Mig återstår nu att yttra mig i den del av ärendet, som angår rätt för lärarinna att under tjänstledighet för sjukdom uppbära viss del av henne eljest tillkommande avlöningsförmåner.

Två utvägar för att tillgodose lärarinnornas intressen, då de för sjukdom äro hindrade att sköta sina tjänster, hava angivits: bildandet av en *sjukkassa* eller av en *vikariatskassa* med närmare bestämt ändamål. Såväl centralstyrelsen som överstyrelsen hava föredragit upprättandet av en vikariatskassa. Detta har ej berott på att man därav förväntat bättre ekonomiskt understöd för lärarinnorna. Men man har förmenat, att ifrågakvarande lärarinnors ställning därigenom skulle bättre framstå såsom i viss mån jämförlig med den, som tillkommer ordinarie lärarinnor vid av stat eller kommun upprättade och underhållna läroanstalter. De enskilda läroanstalternas lärarinnor skulle, såsom överstyrelsen säger, genom viss rätt till avlöning under tider av tjänstledighet för sjukdom likställas med andra lärarkategorier och erhålla en mer tryggad ekonomisk ställning.

Även om man anlitate den andra utvägen, bildandet av en *sjukkassa*, vore det enligt min mening ingalunda uteslutet, att man kunde tillför-

säkra lärarinnorna rätt att under sjukdom viss tid kvarstå i tjänst med bibehållande av någon del av avlöningen. Jag saknar emellertid anledning att motsätta mig den anordning, som föredragits av vederbörande. Att staten i båda fallen bör träda hjälpsamt emellan för ordnande av ifrågasatt högst behjärtansvärda angelägenhet, synes mig riktigt. Och såsom överstyrelsen anmärkt skulle antagligen understödandet av en sjuk-kassa eller en vikariatskassa kräva ungefär samma kostnad för staten.

Om man sålunda bör skrida till åtgärder för den ifrågasatta vikariatskassans upprättande, har man att först överväga de grunder, efter vilka densamma bör anordnas. Överstyrelsens förslag till reglemente för vikariatskassan, innehållande dylika grunder samt övriga erforderliga bestämmelser, har jag redan omförmänt, och jag tillåter mig hänvisa till detsamma. Reglementet i sin helhet bör i sinom tid fastställas av Kungl. Maj:t. De väsentligaste delarna av detsamma böra emellertid dessförinnan underställas Riksdagens prövning. Dessa delar innefattas i §§ 1, 2, 7, 8, 10, 11 och 13 av överstyrelsens förslag. Nämda paragrafer — §§ 2, 7 och 11 såvitt de röra de lärarinnor, för vilka staten skulle lämna bidrag — äro av följande innehåll:

§ 1.

De enskilda läroanstalternas vikariatskassa har till ändamål att på sätt, som i detta reglemente angives, sätta till densamma anslutna läroanstalter i stånd att bereda på grund av sjukdom tjänstledig lärarinna en jämförelsevis tryggad ekonomisk ställning genom att bestrida kostnaderna för hennes vikarie.

§ 2.

1. Rättighet att ingå i kassan äger varje läroanstalt, vid vilken är anställd lärarinna med rätt till delägarskap i lärarinnornas pensionsanstalt och som förbinder sig dels att låta sjuk lärarinna kvarstå å läroanstaltens stat under den tid, då för avlöning av hennes vikarie bidrag kan erhållas från vikariatskassan, dels att till sjuk lärarinna under denna tid utbetala åtminstone i § 13 angiven del av hennes lön.

2. Läroanstalts delaktighet i kassan avser, under förutsättning att de icke uppnått 60 års ålder, föreståndarinnan och alla vid anstalten anställda:

a) ämneslärarinnor och övningslärarinnor med sådan tjänstgöring, som berättigar till uppflyttning i högre lönegrad.

b) — — — — —

§ 7.

1. Avgifterna erläggas

a) med 33 kronor om året för föreståndarinnan och sådan ämneslärarinna, som omförmäles i § 2 mom. 2 a,

b) med 1 krona 38 öre för varje veckotimme av övningslärarinnans undervisning,

c) — — — — —

2. Till dessa avgifter bidrager staten med en tredjedel beträffande föreståndarinnor och de lärarinnor, som omnämnas i mom. 1 a och b. För återstående del av avgifterna ansvarar vederbörande läroanstalt, med rätt för anstalten att av lärarinnas lön avdraga ett belopp, svarande mot hälften av den avgift till vikariatskassan, som för henne fordras utöver statsbidraget.

§ 8.

Därest den i § 16 omnämnda utredningen därtill ger anledning, äger styrelsen höja den del av i § 7 angivna avgifter, för vilken läroanstalterna ansvara.

§ 10.

1. Bidrag utgår för högst 4 terminer i följd samt för sammanlagt högst 10 terminer (beräknade till sammanlagt 180 veckor) av olika sjukdomsperioder.

2. Lärarinna, som varit sjuk i minst fyra terminer i följd, må för att åter komma i åtnjutande av bidrag hava företett vederbörligt läkarbetyg om återställd hälsa samt hava efter sjukdomen tjänstgjort minst en termin.

3. Bidrag utgår endast för sjukdomsfall, som inträffat efter läroanstalts anslutning till kassan.

4. För lärarinna, som fyllt 60 år, erlägger kassan intet bidrag.

5. Havandeskap räknas icke såsom sjukdom. Sjukersättning utgår icke under de fyra första veckorna efter förlossningen.

6. Om och i den mån kassans ställning det medgiver, kan efter styrelsens beprövande vid sjukdomstid, som överskrider i mom. 1 omförmälda högsta sjukdomstider, i särskilt ömmande fall på därom gjord framställning understöd lämnas.

§ 11.

1. Till kassan ansluten läroanstalt äger att av densamma på rekvisition utfå skillnaden mellan vikaries arvode och den del av sjuk lärarinnas stadgade lön, som läroanstalten jämlikt § 13 äger innehålla. Därvid iakttages, att avlöning för vikarie beräknas till belopp, vartill hennes kompetens och lönegrad, jämlikt kungl. kungörelsen den 29 oktober 1909 angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m., berättiga henne, dock att, där tjänstgöringen för ämneslärarinna måste upprätthållas genom timlärare, kassans bidrag beräknas högst efter ett av kassans styrelse fixerat belopp per veckotimme.

2. -----

§ 13.

Lärarinnas avlöning under sjukdomstid utgår

a) i första lönegraden med halva lönen,

b) i högre lönegrader med $\frac{3}{4}$ av lönen.

Föreståndarinnas avlöning under sjukdomstid utgår med $\frac{3}{4}$ av lönen.

Med lön förstås här stadgad grundlön jämte eventuella ålders- och lönetillägg.

Återstoden av lönen äger läroanstalten innehålla för vikaries avlöande.

Vid en granskning av de särskilda nu av mig återgivna bestämmelserna, på vilka de ekonomiska beräkningarna för kassan vila, har jag i väsentliga delar icke funnit något att erinra mot överstyrelsens förslag. Beträffande § 2 har naturligen frågan om *skyldighet eller rättighet* för vederbörande läroanstalter att ingå i kassan ej kunnat undgå att uppställa sig. Frågan är redan i det föregående berörd. För kassans säkerhet och goda bestånd och därmed också till tryggande av lärarinnornas intresse vore det måhända önskligt, att för vederbörande statsunderstödda läroanstalter stadgades *skyldighet* att ingå. Emellertid torde det för närvarande så mycket mindre vara skäl att tillgripa tvångsbestämmelser härutinnan, som enligt vad överstyrelsen anfört sådant synes vara i det hela obehövt. Då statens bidrag för var lärarinna skall bli fixt, oavsett om flera eller färre tillhöra kassan, har staten ej från den synpunkten anledning att ovillkorligen kräva varje läroanstalts delaktighet i kassan.

Rättigheten till inträde i kassan skulle enligt § 2 tillkomma läroanstalt, under villkor bland andra, att vid densamma »är anställd lärarinna med rätt till delägarship i lärarinnornas pensionsanstalt.» Mig synes lämpligare att förknippa rätten till delägarship med åtnjutande av statsunderstöd såsom enskild läroanstalt.

Med läroanstalts inträde i kassan skall omedelbarligen följa skyldighet för anstalten att på sätt i § 2 angives låta sjuk lärarinna kvarstå å dess stat samt till henne utbetala viss del av hennes avlöning. Vid sådant förhållande lärer särskild föreskrift härom ej behöva införas i 1909 års kungörelse. Dock torde, genom tillägg på sätt jag i det följande skall föreslå, en hänvisning till vikariatskassan och dess reglemente böra lämnas i kungörelsen.

De avgifter, som skulle erläggas till kassan, äro enligt överstyrelsens förslag, jämfört med centralstyrelsens, något höjda såväl i fråga om föreståndarinnor och ämneslärarinnor som övningslärarinnor. Detta sammanhänger med de större förmåner, som överstyrelsens förslag avser att bereda vederbörande.

Enligt § 7 mom. 2 äger läroanstalt att för den del av avgifterna, varför densamma svarar, avdraga ett belopp, svarande mot hälften av det bidrag, varför läroanstalten är ansvarig. En antydning härom synes mig, såsom jag redan anfört, lämpligen kunna införas i avdelningen A i bestämmelserna om lärarinnornas avlöning m. m.

I fråga om § 10 i överstyrelsens förslag anser jag, att man, för undvikande av ovisshet om rätta tolkningen av bestämmelserna, bör utbyta terminsberäkning mot beräkning i läsveckor. Då de matematiska beräk-

ningarna utgått från det nu stadgade minimiantalet läsveckor för läsår, 36 veckor, torde varje termin böra beräknas till 18 veckor.

Vid § 10 mom. 2 har riksförsäkringsanstalten gjort en anmärkning, som jag ej finner vara av den betydelse, att den bör föranleda ändring i förslaget. I ett annat avseende har jag däremot trott ett förtydligande av bestämmelserna i sagda mom. böra ske. Vad angår den fullständigande föreskrift, som riksförsäkringsanstalten föreslagit i avseende å mom. 3 av § 10, torde därmed avses att förebygga, att till vikariatskassan ansluten läroanstalt till lärarinna antager sjuk person, som därmed omedelbart vid tillträdet kommer att falla kassan till last genom behov av bidrag till vikaries avlöning. Ett sådant fall läser emellertid innefatta ett så uppenbart kringgående av det utav mig förordade huvudstadgandet, att särskilda bestämmelser härom ej lära vara av nöden. Skulle verkligen missbruk härutinnan uppkomma, bör det kunna ankomma på Kungl. Maj:t att meddela nödiga föreskrifter till förekommande därav.

I fråga om § 11, där det heter, att avlöning till vikarie beräknas till belopp, vartill hennes kompetens och lönegrad jämlikt 1909 års kungörelse berättiga henne, må framhållas, att för vikarien ej ifrågasättes bidrag av staten — eller kommun — till eventuella löne- och ålderstillägg. Såsom synes av § 13 skola dylika tillägg däremot utgå för den ordinarie lärarinnan. Härom torde föreskrifter böra givas genom ett tillägg till avdelningen B av bestämmelserna om avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter m. m. Denna avdelning innehåller »Bestämmelser i fråga om anslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter», och däri föreskrives för närvarande, efter det förenämnda ändring år 1910 vidtagits, följande:

Av anslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter skola till varje läroanstalt, som åtnjuter understöd från något av de i reservationsanslaget till enskilda läroanstalter ingående särskilda anslag, under den tid statsunderstöd åtnjutes, utgå följande bidrag, för läsår räknat:

- 1) 200 kronor för varje ämneslärarinna, som är berättigad till en avlöning av minst 1,400 kronor i 1:a, 1,700 kronor i 2:a och 2,000 kronor i 3:e lönegraden samt
- 2) två tredjedelar av de ålderstillägg, som enligt ovan under A stadgade grundar tillförsäkras föreståndarinnor och lärarinnor.

Vad slutligen angår § 13 i förslaget innebär detsamma vissa för vederbörande föreståndarinnor och lärarinnor förmånligare villkor än centralstyrelsens förslag. Härför är redogjort i det föregående, men jag erinrar, att förbättringarna bestå dels i att enligt överstyrelsens förslag vederbörande skulle i högre lönegrader få bibehålla $\frac{3}{4}$ av avlöningen mot $\frac{2}{3}$ enligt centralstyrelsens förslag, dels i att föreståndarinna i första löne-

graden skulle få behålla $\frac{3}{4}$ av avlöningen enligt överstyrelsens, men blott $\frac{1}{2}$ av densamma enligt centralstyrelsens förslag.

På de skäl, som av överstyrelsen anförts, och då antagandet av dess förslag ej nämnvärt ökar statens kostnader för nu ifrågavarande ändamål, gillar jag vad överstyrelsen tillstyrkt. Överstyrelsen har meddelat vissa jämförande upplysningar rörande de belopp, som vederbörande lärarinnor vid statssamskolor och kommunala mellanskolor få behålla vid tjänstledighet för sjukdom. Jag vill fullständiga dessa upplysningar med det tillägg, att nämnda belopp i förhållande till hela avlöningen utgöra i jämna tal för

första lärarinna vid statssamskola i första lönegraden	70	%
» » » » » andra »	76	%
lärarinna » » » första »	67	%
» » » » andra »	75	%
» vid kommunal mellanskola » första »	78	%
» » » » andra »	80	%
» » » » tredje »	82	%
» » » » fjärde »	84	%

Procenttalen för lärarinnorna vid statssamskolorna hava under år 1913 undergått en oväsentlig rubbning i anledning av den provisoriska löne-regleringen. Vid beräkningen av procenttalen för lärarinnorna vid de kommunala mellanskolorna, vilka vid sjukdom behålla bostad och bränsle eller ersättning därför, är antaget, att nämnda förmåner motsvara ett belopp av 250 kronor, vilket är ett minimivärde.

De av mig nu anförda procenttalen styrka i sin mån överstyrelsens förslag om förhöjning av den andel av avlöningen, som vederbörande lärarinnor vid enskilda läroanstalter skulle få behålla. Denna andel utgör i regel 75 %. Endast för *lärarinnor* i första lönegraden skulle den stanna vid 50 %. Trots strävandet efter att uppställa förhållandet med ordinarie lärarinnor vid andra läroanstalter såsom förebild, har man i fråga om nyss angivna grupp av lärarinnor måst söka jämförelsen med extra ordinarie ämneslärare vid de allmänna läroverken. Härvid torde ej minst den iakttagna omständigheten hava medverkat, att sjukligheten bland lärarinnorna under de första tjänståren är abnormt stor. En ökning av procentsatsen av behållna löne-medel för lärarinnorna i första lönegraden skulle tydligen hava medfört avsevärt ökade krav på bidrag till vikariatskassan, vilket väl för närvarande ej ansetts tillrådligt.

Såsom anförts skulle vikariatskassan även gälla lärarinnor i förberedande klasser. Statens medverkan skulle dock ej krävas i avseende å dem.

I enlighet med vad föreslagits bör vikariatskassan med hänsyn till dessa lärarinnors särställning förvaltas såsom två fonder, varom föreskrift bör intagas i reglementet.

Riksförsäkringsanstalten har påpekat önskvärdheten av bestämmelser om rätt till pension för lärarinna, som på grund av längre tids sjukdom eller på grund av invaliditet är varaktigt oförmögen till tjänstgöring. Syftemålet skulle enligt ämbetsverkets mening tillgodoses genom ändring i reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt.

Så länge lärarinnorna vid de enskilda läroanstalterna icke i sträng mening kunna anses innehava ordinarie tjänster, kan det måhända möta stora svårigheter och medföra avsevärda kostnader att genomföra den ifrågasatta anordningen. Möjligheten av att vidtaga densamma torde emellertid böra tagas i övervägande.

Riksförsäkringsanstaltens erinran om behovet av ett förtydligande av punkt 4 i grunderna för beräkning av avgifterna bör sedermera tagas i betraktande, därest Kungl. Maj:t och Riksdagen bifalla vad jag i detta ärende föreslagit.

Jag vill nu göra en sammanfattning av de huvudsakliga grunderna för vikariatskassans organisation enligt min i det föregående angivna uppfattning av densamma och med vissa smärre jämkningar i övrigt i vad överstyrelsen föreslagit:

Grunder för upprättande av en vikariatskassa för de statsunderstödda enskilda läroanstalterna.

1. De enskilda läroanstalternas vikariatskassa har till ändamål att, så vitt angår till densamma anslutna läroanstalter, till viss utsträckning lämna bidrag till bestridande av avlöningen för på grund av sjukdom tjänstlediga lärarinnors vikarier och därvid betrygga rätt för dylika lärarinnor att bibehålla en del av sina löneförmåner. Reglemente för kassan fastställs av Konungen.

2. Rättighet att ingå i kassan äger varje läroanstalt, som åtnjuter statsunderstöd såsom enskild läroanstalt ur de därför å riksstatens åttonde huvudtitel uppförda anslagen. Med delaktighet i kassan följer skyldighet för läroanstalten att dels låta sjuk lärarinna kvarstå å läroanstaltens stat under den tid, då för avlöning av hennes vikarie bidrag kan erhållas från vikariatskassan, dels att till sjuk lärarinna under denna tid utbetala åtminstone här nedan angiven del av hennes lön.

3. Läroanstalts delaktighet i kassan avser, så vitt nu är i fråga, föreståndarinna samt alla vid anstalten anställda ämneslärarinnor och övningslärarinnor med sådan tjänstgöring, som berättigar till uppflyttning i högre lönegrad.

4 a) Till vikariatskassan erläggas av de anslutna läroanstalterna avgifter av 22 kronor om året för föreståndarinna och ämneslärarinna samt av 92 öre för varje veckotimme av övningslärarinnas undervisning; dock att, därest vederbörlig utredning av det ekonomiska resultatet, jämfört med grunderna för beräkningen av dessa avgifter, därtill ger anledning, desamma kunna av styrelsen för anstalten i erforderlig mån höjas.

b) Såsom bidrag till berörda avgifter äger läroanstalten att av lärarinnas lön avdraga ett belopp, svarande mot halva avgiften.

c) Från staten utgår bidrag till vikariatskassan med 11 kronor för var föreståndarinnan och ämneslärarinnan samt 46 öre för var veckotimme av övningslärarinnas undervisning.

5 a) Bidrag till bestridande av avlöning för sjuk lärarinnas vikarie utgår för 72 läsveckor i följd och för sammanlagt högst 180 läsveckor av olika sjukdomsperioder.

b) Lärarinna, som varit sjuk minst 72 läsveckor i följd, skall för att åter komma i åtnjutande av bidrag hava företett vederbörligt läkarbetyg om återställd hälsa samt hava efter sjukdomen bestritt full tjänstgöring under minst aderton läsveckor.

c) Bidrag utgår endast för av sjukdom föranledd tjänstledighet, som tagit sin början efter läroanstalts anslutning till kassan.

d) För lärarinna, som fyllt 60 år, erlägger kassan intet bidrag.

e) Havandeskap räknas icke såsom sjukdom. Sjukersättning utgår icke under de fyra första veckorna efter förlossningen.

f) Om och i den mån kassans ställning det medgiver, kan vid sjukdomstid, som överskrider i a) omförmälda högsta sjukdomstider, i särskilt ömmande fall understöd lämnas.

6. Till kassan ansluten läroanstalt äger att av densamma på rekvisition utfå skillnaden mellan vikaries arvode och den del av sjuk lärarinnas stadgade avlöning, som läroanstalten jämlikt given föreskrift äger innehålla. Därvid iakttages att avlöning för vikarie beräknas till belopp, vartill hennes kompetens och lönegrad jämlikt gällande bestämmelser berättiga henne, dock att, där tjänstgöringen för ämneslärarinna måste upprätthållas genom timlärare, kassans bidrag utgår högst efter ett av kassans styrelse stadgat belopp för veckotimme.

7 a) Lärarinnas avlöning under sjukdomstid utgår: i första lönegraden med hälften av det belopp, som eljest skulle tillkommit henne i avlöning, samt i högre lönegrader med tre fjärdedelar av samma avlöning. Föreståndarinnas avlöning under sjukdomstid utgår med tre fjärdedelar av avlöningen.

b) Återstoden av avlöningen äger läroanstalten innehålla för vikaries avlöande.

Genom det föreliggande förslaget har man ej kunnat direkt tillgodose de lärarinnors intresse, vilka åtnjuta partiell tjänstledighet. Frågan har ej undgått vederbörandes uppmärksamhet; denna har för övrigt påkallats i en särskild i ämnet gjord framställning. Det anses emellertid, att berörda brist praktiskt taget kommer att sakna betydelse; de redan nu fåtaliga partiella tjänstledigheterna väntas, om sakerna ordnas såsom nu avses, komma att så gott som alldeles försvinna.

Det anslag från statens sida, som erfordras för bestridande av bidrag till vikariatskassan, är beräknat till 12,000 kronor. Kassan är visserligen ännu ej bildad, men det synes föreligga full säkerhet för att densamma kommer till stånd, i händelse statens medverkan blir verklighet. Beloppet torde därför kunna uppföras å ordinarie stat under form av förslagsanslag. Med dess uppförande bör emellertid förknippas det villkor, att en vikariatskassa, anordnad efter de av mig i det föregående angivna grunderna, bil-

dats före ingången av år 1914. Under samma villkor bör Riksdagen godkänna de med vikariatskassans tillkomst förknippade ändringarna i de av Riksdagen antagna bestämmelserna om avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter m. m.

Under återopande av vad jag i förevarande ärende anfört samt under erinran, att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition föreslagit Riksdagen att i avbidan på proposition om statsbidrag till avlöning av vikarie för på grund av sjukdom tjänstlediga lärarinnor vid enskilda läroanstalter för sagda ändamål uppföra på ordinarie stat för år 1914 ett förslagsanslag å 12,000 kronor, tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

I.

att besluta, att avdelningen A i de av Riksdagen antagna bestämmelserna angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m. skall hava följande ändrade lydelse:

A. *Bestämmelser om avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.*

För lärarinnepersonalens avlöning vid statsunderstödda enskilda läroanstalter gälla följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga:

1. Vid läroanstalter, som åtnjuta understöd från något av de i reservationsanslaget till enskilda läroanstalter ingående särskilda anslagen, skola föreståndarinnorna och lärarinnorna åtnjuta avlöning till minst följande belopp, för läsår räknat:

a) föreståndarinna: 2,000 kronor i 1:a och 2,300 kronor i 2:a lönegraden samt därjämte bostad eller hyresersättning;

b) ämneslärarinna med full tjänstgöring: därest hon avlagt de prov, som erfordras för behörighet till ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk, 1,400

kronor i 1:a, 1,700 kronor i 2:a och 2,000 kronor i 3:e lönegraden, eljest 1,200 kronor i 1:a, 1,500 kronor i 2:a, 1,800 kronor i 3:e och 2,000 kronor i 4:e lönegraden;

c) timplärlarinna i läroämne: 60 kronor för varje veckotimme;

d) övningslärlarinna: 60 kronor för varje veckotimmens undervisning i välskrivning, teckning, musik, gymnastik och huslig ekonomi samt 50 kronor för varje veckotimmens undervisning i kvinnligt handarbete, träslöjd och andra liknande slöjdarter, varjämte lärlarinna med minst 4 veckotimmars undervisning i gymnastik eller minst 6 veckotimmars undervisning i ett eller flera av de övriga av dessa övningsämnena äger åtnjuta ålderstillägg, beräknat efter veckotimme, av 10 kronor i 2:a och 20 kronor i 3:e lönegraden; skolande lärlarinna i huslig ekonomi i sammanhang med de praktiska övningarna vid vederbörande läroanstalt åtnjuta fri kost därstädes.

2. Lärlarinna är skyldig att vidkännas det avdrag å sin avlöning, varom må vara stadgat i fråga om bidrag till pensionering eller till täckande av kostnader för uppehållande av för sjukdom tjänstlediga lärlarinnors befattningar.

3. Den tjänstgöring, som här avses, skall vara förlagd till klasserna över de förberedande eller till läsavdelning av med skolan förbundet lärlarinneseminarium, dock att ämneslärlarinna med full tjänstgöring må kunna fullgöra intill en tredjedel därav i de förberedande klasserna eller i övningsämnena.

4. Med full tjänstgöring förstås tjänstgöring till ungefärligen den omfattning, som åligger ämneslärlarinna vid allmänt läroverk.

5. Avlöning för lärlarinna, som tillträtt sin tjänst före utgången av år 1909, må ej understiga vad hon skulle hava rätt att uppbära, därest de under år 1909 gällande bestämmelserna fortfarande ägde giltighet.

6. I avseende å uppflyttning i högre lönegrad skall iakttagas:

a) att rätt till lönetursberäkning för uppflyttning i högre lönegrad tillkommer ämneslärlarinna, som avlagt de prov, vilka erfordras för behörighet till ordi-

uarie ämneslärarynnetjänst vid allmänt läroverk eller folkskola, eller som genomgått av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänt enskilt lärarinneseminarium, samt övningslärarinna, som genomgått teckningslärarkurs vid tekniska skolan i Stockholm eller musiklärarkurs vid musikkonservatorium eller gymnastiklärarkurs vid gymnastiska centralinstitutet eller högre lärarinneseminariets hushållsskolas lärarinnekurs eller annan dylik av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd lärarinnekurs i huslig ekonomi eller av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd lärarinnekurs i handarbete eller slöjd, dock att lärarinna, som på annat sätt än här sägs förvärvat sig motsvarande utbildning för sitt kall, må av Kungl. Maj:t kunna tilläggas ifrågavarande förmån;

b) att lärarinna må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring, som, efter det rätt till lönetursberäkning förvärvats, blivit fullgjord vid underinseende av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk ställd läroanstalt, vid folkskoleseminarium, vid småskoleseminarium, vid högre folkskola eller vid folkskola, därest tjänstgöringen varit förlagd till det stadium och haft den omfattning, som här ovan stadgats som villkor för åtnjutande av avlöning i högre lönegrad;

c) att uppflyttning i högre lönegrad äger rum efter fem år;

d) att ansökningar om uppflyttning i högre lönegrad prövas av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk; samt

e) att i övrigt skall i tillämpliga delar gälla vad angående läroverksadjunkters uppflyttning i högre lönegrad är stadgat.

7. Lärarinna äger att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring, fullgjord före den 1 januari 1910 vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium, småskoleseminarium, högre folkskola eller folkskola ävensom vid enskild skola, som stått under av Kungl. Maj:t förordnad inspektion eller som vid den tid, tjänstgöringen ägt rum, enligt då gällande bestämmelser skulle hava varit berättigad till statsunderstöd, därest ansökan där-om gjorts; dock att lärarinna även må räkna sig tjänstgöring tillgodo, som ägt rum vid enskild samskola, vilken

enligt de före den 1 januari 1910 gällande bestämmelserna endast i sin egenskap av sådan var utesluten från delaktighet i anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom, eller ock vid sådan femklassig samskola, som i övrigt uppfyllt villkoren för erhållande av understöd ur anslaget till enskilda läroverk men saknat särskild avslutningsklass.

8. Lärarinna, som vunnit anställning vid statsunderstödd enskild läroanstalt före den 1 april 1909, må, ändock att hon ej fullgjort de prov, som här ovan stadgats som villkor för rätt till lönetursberäkning, likväl komma i åtnjutande av denna förmån, sedan hon under 10 läs-terminer bestritt tjänstgöring av den art, som berättigar till åtnjutande av avlöning i högre lönegrad.

II.

ävensom att, under förutsättning att före ingången av år 1914 en vikariatskassa för de statsunderstödda enskilda läroanstalterna, anordnad efter de grunder, som av mig i det föregående angivits, kommit till stånd,

dels föreskriva, ej mindre att till ovannämnda avdelning A skall fogas en nionde punkt av följande lydelse:

9. Lärarinna vid statsunderstödd enskild läroanstalt, som är delaktig i de enskilda läroanstalternas av staten understödda vikariatskassa, äger under tjänstledighet för sjukdom behålla viss del av sina avlöningsförmåner på sätt och under de villkor, som i av Kungl. Maj:t fastställt reglemente för nämnda kassa stadgas.

än även att till avdelningen B i omförmälda av Riksdagen antagna bestämmelser skall fogas följande tillägg:

Statsbidrag utgår även för lärarinna, som vid sjukdom åtnjuter tjänstledighet, varom under avdelningen A i punkten 9 förmåles. För lärarinnans vikarie under ledigheten utgår ej statsbidrag.

dels ock, för bestridande av de i ovan omförmälda grunder angivna statsbidragen till vikariatskassan av 11 kronor för föreståndarinna och ämneslärarinna samt 46

öre för varje veckotimme av övningslärarinnas undervisning, å riksstatens åttonde huvudtitel under rubriken: privatläroverk, uppföra ett förslagsanslag med titel: bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa, å 12,000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, gilla; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till Riksdagen.

Ur protokollet:

Carl Fredr. Lagerfelt.

Bilaga.

FÖRSLAG

till

reglemente för de enskilda läroanstalternas vikariatskassa.

Om vikariatskassans ändamål.

§ 1.

De enskilda läroanstalternas vikariatskassa har till ändamål att på sätt, som i detta reglemente angives, sätta till densamma anslutna läroanstalter i stånd att bereda på grund av sjukdom tjänstledig lärarinna en jämförelsevis tryggad ekonomisk ställning genom att bestrida kostnaderna för hennes vikarie.

Om delaktighet i vikariatskassan.

§ 2.

1. Rättighet att ingå i kassan äger varje läroanstalt, vid vilken är anställd lärarinna med rätt till delägarskap i lärarinnornas pensionsanstalt och som förbinder sig dels att låta sjuk lärarinna kvarstå å läroanstaltens stat under den tid, då för avlönande av hennes vikarie bidrag kan erhållas från vikariatskassan, dels att till sjuk lärarinna under denna tid utbetala åtminstone i § 13 angiven del av hennes lön.

2. Läroanstalts delaktighet i kassan avser, under förutsättning att de icke uppnått 60 års ålder, föreståndarinnan och alla vid anstalten anställda

a) ämneslärarinnor och övningslärarinnor med sådan tjänstgöring, som berättigar till uppflyttning i högre lönegrad,

b) lärarinnor med huvudsaklig tjänstgöring i de förberedande klasserna och med minst 15 timmars tjänstgöring i veckan.

§ 3.

Annmälan om inträde i kassan göres hos dess styrelse av läroanstaltens styrelse eller ägare före den 1 juni eller den 1 december, allt eftersom anstalten önskar ingå i kassan vid nästföljande höst- eller vårtermins början, och åtföljes av skolstyrelsens eller ägarens skriftliga förbindelse att fullgöra i reglementet fastställda villkor.

§ 4.

1. Delägare anses kvarstå i kassan, så framt ej skriftlig anmälan om utträde skett.

2. Sådan anmälan skall insändas till kassans styrelse, därest utträde avses från och med påföljande hösttermin, före den 1 juni, och om utträde önskas från och med påföljande vårtermin, före den 1 december.

3. Utträdd läroanstalt äger icke att utbekomma någon del av inbetalda avgifter.

Om vikariatskassans inkomster och kostnadernas bestridande.

§ 5.

Kassans inkomster utgöras av:

- a) statens bidrag,
- b) de anslutna läroanstalternas avgifter,
- c) gåvor och räntemedel.

§ 6.

Inkomsterna fördelas på två fonder, nämligen en, från vilken bestridas alla vikariatskassans utgifter till de lärarinnor, för vilka kassan åtnjuter statsbidrag, och en, från vilken bestridas utgifter för de lärarinnor, för vilka statsbidrag icke åtnjutes.

Om avgifter till vikariatskassan och sättet för deras utgörande.

§ 7.

1. Avgifterna erläggas

a) med 33 kronor om året för föreståndarinna och sådan ämneslärarinna, som omförmäles i § 2 mom. 2 a),

b) med 1 krona 38 öre för varje veckotimme av övningslärarinnas undervisning,

c) med 17 kronor för sådan lärarinna, som omförmäles i § 2 mom. 2 b).

2. Till dessa avgifter bidrager staten med en tredjedel beträffande föreståndarinnor och de lärarinnor, som omnämns i mom. 1 a) och b). För återstående del av avgifterna ansvarar vederbörande läroanstalt med rätt för anstalten att av lärarinnas lön avdraga ett belopp, svarande mot hälften av den avgift till vikariatskassan, som för henne fordras utöver statsbidraget.

§ 8.

Därest den i § 16 omnämnda utredningen därtill ger anledning, äger styrelsen höja den del av i § 7 angivna avgifter, för vilken läroanstalterna ansvara.

§ 9.

Avgifterna erläggas terminsvis, varje gång med ett belopp lika med hälften av de årsavgifter, för vilka läroanstalten enligt §§ 2 och 7 för terminen ansvarar, samt insändas till kassaförvaltaren jämte förteckning över de lärarinnor, för vilka nämnda

avgifter erlagts, för vårterminen före den 15 februari och för höstterminen före den 1 oktober.

Om rätt till bidrag för avlöning av sjuk lärarinnas vikarie och bidragets belopp.

§ 10.

1. Bidrag utgår för högst 4 terminer i följd samt för sammanlagt högst 10 terminer (beräknade till sammanlagt 180 veckor) av olika sjukdomsperioder.

2. Lärarinna, som varit sjuk i minst fyra terminer i följd, må för att åter komma i åtnjutande av bidrag hava företett vederbörligt läkarbetyg om återställd hälsa samt hava efter sjukdomen tjänstgjort minst en termin.

3. Bidrag utgår endast för sjukdomsfall, som inträffat efter läroanstalts anslutning till kassan.

4. För lärarinna, som fyllt 60 år, erlägger kassan intet bidrag.

5. Havandeskap räknas icke såsom sjukdom. Sjukersättning utgår icke under de fyra första veckorna efter förlossningen.

6. Om och i den mån kassans ställning det medgiver, kan, efter styrelsens beprövande, vid sjukdomstid, som överskrider i mom. 1 omnämnda högsta sjukdomstider, i särskilt ömmande fall på därom gjord framställning understöd lännas.

§ 11.

1. Till kassan ansluten läroanstalt äger att av densamma på rekvisition utfå skillnaden mellan vikaries arvode och den del av sjuk lärarinnas stadgade lön, som läroanstalten jämlikt § 13 äger innehålla. Därvid iakttages, att avlöning för vikarie beräknas till belopp, vartill hennes kompetens och lönegrad, jämlikt nädiga kungörelsen den 29 oktober 1909 angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m., berättiga henne, dock att, där tjänstgöringen för ämneslärarinna måste upprätthållas genom timlärare, kassans bidrag beräknas högst efter ett av kassans styrelse fixerat belopp per veckotimme.

2. Till avlönande av vikarie för lärarinna i de förberedande klasserna äger läroanstalt utbekomma bidrag efter minst 500 kronor för läsår med rätt för styrelsen att, om förhållandena det medgiva, höja detta belopp.

§ 12.

Rekvisition av vikariatsbidrag, åtföljd av läkarbetyg, sker terminsvis eller, om så önskas, månatligen i efterskott.

§ 13.

Lärarinnas avlöning under sjukdomstid utgår

a) i första lönegraden med halva lönen,

b) i högre lönegrader med $\frac{3}{4}$ av lönen.

Föreståndarinnans avlöning under sjukdomstid utgår med $\frac{3}{4}$ av lönen.

Med lön förstås här stadgad grundlön jämte eventuella ålders- och lönetillägg. Återstoden av lönen äger läroanstalten innehålla för vikaries avlöande.

Lärarinna i de förberedande klasserna äger under sjukdomsfall utfå minst så stort belopp, som kassans bidrag till vikarien utgör.

Om vikariatskassans styrelse och förvaltning.

§ 14.

Kassans angelägenheter handhas av en styrelse, som har sitt säte i Stockholm och består av 7 ledamöter och 5 suppleanter, valda på ombudsmöte eller genom skriftlig omröstning för en tid av 2 år.

Av dessa skola 3 ledamöter och 2 suppleanter vara bosatta i huvudstaden eller dess närhet. Övriga ledamöter och suppleanter skola vara bosatta utom huvudstaden. Styrelsen utser bland sina i huvudstaden eller dess närhet boende ledamöter ordförande och vice ordförande samt, inom eller utom sig, sekreterare och kassaförvaltare.

Styrelsen sammanträder, då ordföranden anser nödigt eller då minst 3 ledamöter så fordra. Styrelsen är beslutmässig, då minst 4 ledamöter äro närvarande.

Förhandlingarna kunna även föras skriftligen.

Ordföranden äger utslagsröst vid lika röstetal.

Styrelsen utser inom sig ett arbetsutskott, vilket å styrelsens vägnar äger fatta beslut i de frågor, styrelsen enligt § 17 c) bestämmer.

§ 15.

1. Styrelsen skall låta föra en liggare över de läroanstalter, som äro delägare i vikariatskassan, samt de lärarinnor, till vilkas vikarier bidrag utgår i händelse av sjukdom, ävensom den tid, från vilken anstalten blivit delaktig i kassan för varje särskild lärarinna.

2. Dessutom skall föras matrikel över lärarinnorna, upptagande för var och en hennes ålder, utbetalt vikariatsbidrag och tiden, under vilken detsamma utgått, ävensom infutna avgifter.

§ 16.

För varje år anställs genom styrelsens försorg en utredning av det ekonomiska resultatet av kassans verksamhet, jämfört med grunderna för beräkningen av de i § 7 nämnda avgifter. Redogörelse för dessa grunder bifogas detta reglemente.

§ 17.

Styrelsen åligger dessutom

a) att vid behov höja läroanstalternas årliga avgifter i enlighet med § 8,

b) att årligen före den 15 mars avgiva berättelse över kassans verksamhet under det föregående kalenderåret samt tillstålla Kungl. Maj:t samt varje ansluten läroanstalt ett exemplar av revisionsberättelsen,

c) att själv eller genom arbetsutskottet besluta angående tillämpning av reglementets bestämmelser samt i övrigt bevaka kassans intressen.

§ 18.

Styrelsens ledamöter ansvara gemensamt för kassans medel.

§ 19.

Vid resor för kassans angelägenheter åtnjuta styrelseledamot ävensom revisor ersättning, motsvarande priset för biljett å andra klass (å nattåg även sovvagnsbiljett) på järnväg eller första klass på ångbåt.

Kassaförvaltaren äger att uppbära ett av styrelsen för varje år bestämt arvode.

§ 20.

1. Räkenskaperna skola föras på ett sådant sätt, att för den del av kassan, som omfattar de lärarinnor, för vilka statsbidrag icke utgår, kan göras ett särskilt bokslut.

2. Inflytande medel skola av styrelsen mot fullgod säkerhet ofördröjligen förräntas.

Om vikariatskassans revision.

§ 21.

1. Kassans räkenskaper, som föras för kalenderår, överlämnas jämte styrelsens protokoll och den i § 16 nämnda redogörelsen årligen före den 1 februari till revisorerna, vilka före den 1 därpå följande mars till styrelsen insända sin berättelse jämte yttrande om ansvarsfrihet för styrelsen.

2. Ansvarsfrihet beviljas av ombudsmöte eller genom på styrelsens föranstaltande verkställd skriftlig omröstning bland delägarna i kassan.

§ 22.

Revisorerna, som utses för två år i sänder, äro tre. Av dessa utser Kungl. Maj:ten. De två andra jämte två suppleanter väljas på ombudsmöte eller genom skriftlig omröstning bland de deläganda anstalterna.

Om delägarnas bestämmanderätt i vikariatskassans angelägenheter.

§ 23.

Delägarna kunna på sätt här nedan säges besluta i vikariatskassans angelägenheter antingen å ombudsmöte eller skriftligen.

§ 24.

Varje till kassan ansluten läroanstalt äger vid omröstning vare sig å ombudsmöten eller skriftligen ett röstetal motsvarande förhållandet mellan läroanstaltens hela avgiftssumma för sista termin och den för samma termin bestämda avgiften för ämneslärarinna med full tjänstgöring. Endast helt tal medtages.

Vid alla omröstningar faller enkel röstövertikt utslaget, och vid lika röstetal avgör lotten.

§ 25.

1. Ombudsmöte sammankallas av styrelsen, då den anser sådant nödvändigt dock sist inom 4 år efter senaste ombudsmöte, samt eljest när delägare med sammanlagt röstetal, uppgående till minst $\frac{1}{4}$ av kassans samfällda röstetal, sådant kräva.

2. Varje läroanstalt äger sända ett ombud tillhörande dess styrelse eller lärarkår.

3. Läroanstalt kan dock utöva sin rösträtt genom ombud för annan läroanstalt. Intet ombud äger att representera mer än 3 läroanstalter.

4. Ombudsmöte hålles å ort, som av styrelsen bestämmes.

5. Kallelse tillställes varje delägare med brev å allmänna posten minst 4 veckor före den för mötet utsatta tiden. Delägare äger att inom 2 veckor före mötet framställa förslag till behandling vid mötet, varefter styrelsen en vecka före mötet utsänder föredragningslista.

§ 26.

Vid ombudsmöte förekomma

- a) beslut om decharge,
- b) val av styrelse och revisorer jämte suppleanter,
- c) övriga angelägenheter.

I frågor, där ej annorlunda begäres eller är bestämt (jämför §§ 14, 21, 25 och 27), kan även beslutas skriftligen.

Om ändring i vikariatskassans reglemente.

§ 27.

Ändring i reglementet föreslås av ombudsmöte, men för dess giltighet fordras Kunql. Maj:ts stadfästelse.

Bilaga till vikariatskassans reglemente.

Grunder för beräkning av de i § 7 fastställda avgifterna.

1:o. Sjukkoeficienter, utvisande det genomsnittliga antalet sjukveckor för lärarinnor av olika åldrar, då man endast tager hänsyn till under terminerna inträffade sjuktider och inskränker sjukdomarnas observationstid till 2 år, återfinnas i tabell A.

2:o. Avgångskoefficienter, utvisande avgången bland lärarinnor av olika åldrar, återfinnas i tabell A.

3:o. Den antagna räntefoten är 3,5 %.

4:o. Förvaltningskostnaderna få beträffande de lönetursberättigade lärarinnorna icke överstiga 1,500 kronor om året vid en anslutning till kassan av minst 1,000 lärarinnor och beträffande sådana lärarinnor, som tillhöra kassan men icke hava rätt till lönetur, får kostnaden icke överstiga 1 krona om året för varje lärarinna.

5:o. Den antagna genomsnittliga ersättningen till sjuk lärarinnas vikarie återfinnes i tabellen B.

6:o. De antagna medelåldrarna vid anställning äro:

för föreståndarinna	35 år,
» ämneslärarinna med lönetursrätt	24 år,
» övningslärarinna »	» 26 »
» ämneslärarinna utan	» 23 »

Tabell A. Sjuk- och avgångskoefficienter.

Åldrar	Antal sjukveckor på varje lärarinna, som tillhört kassan			Avgången 0/00
	1 termin	2 terminer	längre tid	
18	0,106	0,160	0,202	5,00
19	0,180	0,272	0,343	42,07
20	0,211	0,320	0,404	41,48
21	0,282	0,427	0,539	27,31
22	0,373	0,562	0,709	17,69
23	0,460	0,698	0,881	34,29
24	0,542	0,822	1,038	44,68
25	0,581	0,882	1,113	49,54
26	0,597	0,905	1,143	43,27
27	0,564	0,885	1,079	38,39
28	0,543	0,824	1,040	33,60
29	0,540	0,818	1,033	30,46
30	0,569	0,863	1,089	26,70
31	0,588	0,892	1,126	22,62
32	0,583	0,884	1,116	21,11
33	0,564	0,856	1,080	18,40
34	0,540	0,818	1,033	16,52
35	0,534	0,810	1,023	13,65
36	0,520	0,788	0,995	11,41
37	0,506	0,767	0,968	9,72
38	0,474	0,719	0,907	8,90
39	0,448	0,680	0,858	10,33
40	0,459	0,696	0,878	10,92
41	0,535	0,812	1,025	11,56
42	0,609	0,924	1,166	10,44
43	0,654	0,992	1,252	10,23
44	0,610	0,924	1,167	9,09
45	0,593	0,900	1,136	7,68
46	0,600	0,909	1,148	7,73
47	0,611	0,926	1,169	8,44
48	0,636	0,964	1,217	8,40
49	0,649	0,984	1,242	8,95
50	0,659	1,000	1,262	9,11
51	0,645	0,978	1,234	9,56
52	0,739	1,121	1,415	9,83
53	0,789	1,196	1,510	10,54
54	0,912	1,383	1,746	11,46
55	0,888	1,347	1,700	11,96
56	0,888	1,347	1,700	12,59
57	0,888	1,347	1,700	13,37
58	0,888	1,347	1,700	14,46
59	0,888	1,347	1,700	14,88

Tabell B. Vikariatskassans ersättning i medeltal per vecka till sjuk lärarinnas vikarie.

	Läsåret är	
	36 veckor	38 veckor
I. För lärarinna med sådan tjänstgöring, som berättigar till löne- tursberäkning:		
1. Föreståndarinna i 1:a lönegraden	27: 78	26: 32
» i 2:a »	25: 69	24: 34
2. Ämneslärarinna med högre kompetens i 1:a lönegraden	22: 22	21: 05
» » » » i 2:a »	29: 86	28: 29
» » » » i 3:e »	27: 78	28: 32
3. Ämneslärarinna med lägre kompetens i 1:a lönegraden	25: —	23: 68
» » » » i 2:a »	31: 25	29: 61
» » » » i 3:e »	29: 17	27: 63
» » » » i 4:e »	27: 78	26: 32
4. Övningslärarinna per timme i 1:a lönegraden	0: 97	0: 92
» » » i 2:a »	1: 32	1: 25
» » » i 3:e »	1: 25	1: 18
II. För lärarinna i de förberedande klasserna	13: 89	13: 16